

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно-політичний місячник

З М І С Т

І. В-к — Перед переломом	1
М. Чировський — Москва розуміє лише силу	3
А. Карай-Дубина — Україна в імперській семиріччі	5
І. Федорович — Видно націоналізм дошкуляє	8
І. Хорольський — „Наукові” підпорки під імперію	9
А. Орликовський — Советська сила на Балтиці	11
Леонід Полтава — Петро І-ий у Києві	13
Борис Грінвальдт — Отаман — Символ; До „великих” су- часників; Вір, поете; Автопортрет	17
І к е р. — Солом'яний дим	17
Подорожній — Поет Срібної Землі	18
ІІ. Кізко — Нотатки про літературно-культурне життя в Україні	23
-р-к — З діяльності ООЧСУ	28
-р-к — Бінгемтон на політичному старті	30
Наше звернення	31
Різне	32
Бібліографія	

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВНИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

Від окремих осіб:

По 10 дол.: В. Повзанюк, Філа., Д. Залізняк, Н. Й. (на видання монографії про гетьмана Мазепу).

По 5 дол.: о. Ю. Катрій, Нью Йорк, М. Грицьковян, Н. Й., В. Кармелюк, Джемейка.

По 2 дол.: В. Риндич, Філа., Т. Риндич, Чикаго, С. Завалюк (Покіпсі).

По 1.25 дол.: Д. Федорак, М. Глушок (Трентон), П. Петрушевський, Т. Олійник (Чикаго), О. Вовк (Йонкерс), М. Сороколіт (Нью Йорк), М. Січ (С. Пол), І. Марків (Філа.), Г. Перчак (Честер).

По 1 дол.: І. Крих (Філа.), проф. М. Величківський (Ірвінгтон).

ВІДДІЛ ООЧСУ — РОЧЕСТЕР:

25-ий Відділ ООЧСУ — 12 дол.

По 5 дол.: Укра. Дім в Рочестері, В. Когут.

По 2 дол.: М. Вовкович, А. Ільчишин, В. Вілан.

По 1 дол.: С. Меленевич, М. Жук.

ВІДДІЛ ООЧСУ — ЙОНКЕРС:

2.25 дол.: Т. Корінь.

По 1 дол.: В. Коверко, П. Костечко, П. Шкафаровський, П. Ревак, М. Сидор, О. Дашко, Т. Коцур, В. Коцур, О. Щур, І. Вабахівський, П. Бойко, І. Пришляк, І. Когут, М. Корень, М. Шашкевич, С. Коцур, А. Веґера, М. Періг, М. Москаль.

І. Форошовський — 0.75 дол., Т. Шмагай і М. Зварич по 0.50 дол.

ОСЕРЕДОК СУМА — БАЛТІМОР:

По 1 дол.: Г. В., А. Чорній, М. Турик, Ів. Корж, І. Шпігульський.

По 0.50 дол.: Касіян П., П. Крайник, В. Луцяк.

ОСЕРЕДОК СУМА — КЕНТОН:

По 2 дол.: Г. Домашний, М. Хлиста, д-р Я. Музичка, С. Гудз, С. Куропась.

По 1 дол.: В. Содук, С. Забінський, І. Олійник, В. Печенюк, В. Опришко, В. Яцикевич, І. Іваницький, П. Бабич, В. Волощук, П. Гудзовський, Максим, М. Сметанюк, В. Фридрак, Н. Куціль, М. Бурий, І. Коваль, В. Маланій — 0.50 дол.

ОСЕРЕДОК СУМА — РОЧЕСТЕР:

По 2 дол.: Д. Вездух, І. Рйопка, П. Балко, Михайло В., П. Час, І. Тороус.

По 1 дол.: В. Калинич, М. Дутка, І. Лялюк, В. Вовковик, Я. Кужіль, В. Когут, М. Озарук, Д. Слупський, С. Чолач, О. Король, Куций, П. Вездух.

ОСЕРЕДОК СУМА — ФІЛЯДЕЛЬФІЯ:

По 1 дол.: Р. Веднарський, М. Вачара, М. Пришляк.

ВІДДІЛ ЛВУ — МУС ДЖО, КАНАДА:

По 1 дол.: С. Гальчик, Я. Попович, В. Павлішак, М. Горбай, Ф. Гуска.

ВІДДІЛ ЛВУ — БРЕНТФОРД, КАНАДА

2 дол.: — Кінацук, по 1 дол.: Буцак, С. Щур, М. Фуревич, М. Піґс, М. Тибінь, І. Осадчук, М. Сировицький, Н. Григорій.

ВІДДІЛ ООЧСУ — ЛОРЕЙН:

1.25 дол.: — Я. Рудяк.

По 1 дол.: О. Кришталь, Д. Головацький, Е. Хитич, П. Оренчак, М. Турій, О. Драгомирецький, О. Івяк, Я. Хованський, П. Гаркач, А. Влискун, В. Цікало, О. Дроґомирецький.

ОСЕРЕДОК СУМА — ЮТІКА

По 1 дол.: В. Зима, П. Ликтей, В. Запаринюк, М. Козар, В. Віґак, М. Коханець, Семеняк, В. Івасів.

По 0.50 дол.: Д. Федів, О. Грицик, Дибич, П. Ралько, І. Дзядик, Н. Конодюк, Я. Яцковський.

ВІДДІЛ ООЧСУ — ПЕРТ АМБОЙ

По 2 дол.: — М. Кузьо, Г. Тарасюк; по 1 дол.: М. Степась, П. Стахів, В. Тарасюк.

ВІДДІЛ ООЧСУ — БЕТЛЕГЕМ:

По 2 дол.: І. Швець, В. Загвоський, В. Ковалик, П. Гентиш.

По 1 дол.: В. Кацапир, Д. Хорват.

Від п. С. Завалюка, Покіпсі, — 1 дол.

ПОЖЕРТВИ НА ПИСАНКУ ООЧСУ 1959 Р.:**Відділ ООЧСУ — Нью Йорк:**

10 дол.: — Д. Залізняк.

5 дол.: — Укр. Ресторан.

По 2 дол.: М. Задор, С. Сипняк.

По 1 дол.: М. Гладкий, М. Лучків, М. Кукурудза, О. оВйтків, Я. Харчишин, І. Осінюк, С. Вітенюк, П. Крижанівський, Е. Малинюк, П. Згоба, П. Гуль, Г. Пилипів, К. Волошин, О. Самійленко, О. Фурман, Д. Соско, І. Огар, Д. Василькевич, С. Свнтух.

Відділ ООЧСУ — Бетлегем:

3 дол.: — І Швець.

По 2 дол.: В. Загвоський, В. Кацапир, В. Ковалик.

По 1 дол.: Д. Хорват, П. Гентиш.

Відділ ООЧСУ в Йонкерсі

По 3.00 дол.: С. Гаврилю, С. Гіль, д-р В. Кінал.

По 2.00 дол.: Степан Ривак, П. Вовчак, І. Фошоровський, С. Піциля.

По 1.00 дол.: П. Костечко, М. Пиріг, В. Подоляк, О. Кудрик, П. Бойко, Г. Гусаниця, Р. Глушко, Ю. Ковальчик, Т. Корінь, О. Везкоровайний, С. Гаврильчак, О. Щур, Т. Шмагай, Д. Кухтенко, Семен Ревак, В. Гавриняк, А. Каніщак, В. Бек, А. Тацін, М. Макарчук, М. Виновський, І. Пришляк, І. Бабухівський, І. Гомза, Й. Дудар, М. Сидор, С. Коцур, С. Курило, І. Дошна, В. Коцур, М. Москаль, А. Сінківський, М. Зварич, В. Динисюк, Т. Коцур, Л. Гладчук, Р. Борковський, С. Коцибала, І. Романчик, І. Палій, В. Черевко, Оліярчик, М. Каблук, Г. Гусяниця, Ю. Ковальчик, Д. Глушко, Г. Вулат, М. Мохань, П. Топільницький, В. Мандзій, М. Шпак, О. Латиш, М. Корен, І. Воженко, П. Русинко, В. Піцик, І. Гончак, М. Стрілецький.

По 50 центів: С. Женецький, І. Глива.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБІ!

ВІСНИК

I. В-к.

ПЕРЕД ПЕРЕЛОМОМ

В обох столицях іде напружена підготовка до незобов'язуючих зустрічей і розмов. Підготовка велика, проте, ні одна, ні друга сторона не покладає оптимістичних надій на зустрічі, що буквально полонили світову опінію, заслонивши все. Обидві сторони відбувають наради, що мають скріпити позиції в розмовах. Советська преса надто занепокоєна величавими прийняттями, які влаштовували французи, німці й англійці президентові Айзенгаверові.

Кремль, що так без угаву говорить про відпруження, під миром розуміє війну проти вільного світу („капіталізму“), без застосування військових засобів. А мирне співіснування, якого так добивається Хрущов, в Кремлі розглядають, як стратегічний маневр для підбою належно незабезпечених країн і націй. Про це співіснування некоронований московський імператор, який на телевізії нагадує московського купчика, ще минулого року висловився так: „Звичайно, ми мусимо визнати, що співіснувати вічно ми не можемо. Один з нас має лягти в могилу. Ми не хочемо лягати в могилу. Вони (Захід на чолі з Америкою) також не хочуть лягати в могилу. Так що ж нам робити? Ми повинні штовхати їх у могилу“. Говіркий при дипломатичних зустрічах, Хрущов виразно окреслив погляд імперського штабу на співіснування і політичну стратегію за нього. І треба признати, що та „мирна“ стратегія большевиків принесла імперії за останні роки більші успіхи, ніж будь-коли досі. Як колись царський уряд російської імперії, уникаючи великих воєн, при допомозі інтервенційних і окупаційних розправ, опановував Україну, Кавказ і Середню Азію, так большевики намагаються не створювати військової ситуації світового характеру, а опановувати політично слабкі маловідпорні країни, „визволяючи“ народи від буржуазії.

Цю стратегію московського імперіялізму, при попустительстві Заходу, большевики зробили досконало і її намагаються накинати через заколисування миром вільного світу. Нині імперія дуже потребує миру, щоб подолати економічно-господарські труднощі, пов'язані з семиліткою. А ті труднощі, як показав червневий пленум КПСС, надто великі. Не все гаразд і в самому соціалістичному таборі московського царства, а найголовніше те, що політику уніфікації, яку посилено переводить Кремль до підкорених Москвою народів, можна здійснювати тільки за мирних обставин.

На виставці, при свідках, Хрущов показав де найслабше місце імперської політики. Що змусило всесильного володаря так гаряче зареагувати на проголошення Тижня поневолених націй? Адже резолюція Конгресу не закликала до активного визволення. Більше того, проклямація Президента політично надто пом'якшила суть резолюції Конгресу. Коли в резолюції Конгресу говориться, що „комуністична Росія через безпосередню, або посередню агресію поневолила національні держави“, перелічуючи їх, включно з Україною, то інакше воно виглядає в проклямації Президента. В ній говориться про неозначену агресію „советського комунізму і поневолені советські нації“. Росію, як чинника поневолення, в проклямації обійдено. Та й така загальникова проклямація Президента викликала шал у Хрущова. Добре, що так сталося. Може хоч цим способом документ великої ваги, найміцніша політична зброя в боротьбі з комунізмом, яку у Вашингтоні вжито під час культурного обміну, бодай частково дійде до націй, що їх наполегливо заповзявся русифікувати Кремль, уніфікуючи імперію.

Мир в Кремлі мислять, як напружену психологічну війну, в якій імперія штовхатиме „капіталізм”, а в першій мірі Америку, до могили. Про якісь поступки з здобутих позицій, а вони величезні, в Москві не думають. Найкраще це виявилось в довгих, безпредметних женецьких нарадах в справі Берліну. Та, не дивлячись на непоступливість Москви і на войовничо-зухвалі погрози Хрущова, Президент ЗДА вважав доцільним зробити останню спробу для узлагодження відносин, щоб облегчити світову напругу. Хрущова, який так довго добивався зустрічі і відвідин ЗДА, через кілька днів зустріне Президент, як голову держави, хоч правно він ніколи ним не був і не є, він тільки править імперією.

Ще рано говорити про справжні причини і ті сили, які впливали на таке поступування. Одне ясно, що тих причин і сил куди більше, ніж про них офіційно сказано в пресі. Пояснення, що запрошенням думалося уподатливити Кремль в Берліні, ніяк не розкриває справжніх причин того наміру. Фактом є, що Хрущов свого доп'яв — він приїздить у гості до ведучої країни в світі в ролі миротворця, як колись Олександр I в'їздив до Парижу. Це імпонує хвалькуватому диктаторові і підносить його престиж в імперії. З усіх попередників своїх, тільки він це осягнув і то за досить короткий час. Цілком заслужено цю деталь, переважну, наголошує советська преса. Кат України і інших підкорених держав буде промовляти на сесії ОН, заколисуючи свободу над Гудзоном.

В журналі „Фореїн Ефейрс” вміщено статтю Хрущова. Редакція одержала її 14-го серпня і заплатила гонорар за неї — 150 дол. Редактор журналу, Армстронг, приспішив випуск журналу, щоб ознайомити американців з

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms of Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

I. Wowczuk Editor in Chief

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

програмою Хрущова. Три передумови ставить імперський бос для налагодження співіснування між большевицькою Росією і Заходом, на чолі з Америкою.

1. ЗДА і Захід мають відмовитись від спроб стримувати в чому будь поступовий рух комунізму;

2. Прийняти умови об'єднання Німеччини, які пропонує СССР;

3. Відкликати всі обмеження, що стосуються торгівлі з СССР.

Таку програму імперської зовнішньої політики оприлюднив правитель імперії, якого короновано особистою дипломатією на його домагання, на голову імперії, як імператора.

Відносно внутрішньої політики СССР, що її надіється зміцнити своїми відвідинами Хрущов, то про неї в статті говориться: „ Було б цікаво знати, пише голова уряду СССР, як би поставились автори цієї резолюції (Конгрес — Тиждень поневолених націй. — Ред.) до резолюції парламенту Мексики на користь „звільнення від американського ярма стейтів Тексас, Аризона, Каліфорнія”. Чули? „Наука” містера Кеннана і прогресивних миротворців, що, змагаючи за мир з імперією будь-якою ціною, порівнювали Україну до Тексасу, — не пішла в ліс, її використав Хрущов. Отруйну американську політичну зброю Кеннана він вживає у війні проти Америки.

Приїзд, без сумніву, скріпить позиції диктатури в імперському царстві, а широкий відгомін цих відвідин дасть свої наслідки і в світі, який Москва збирається „визволяти”. У Вашингтоні говорять, що під час відвідин Микиту навчать розумові; він, мовляв, побачивши американський спосіб життя, надуомиться і це приведе до зміни імперської політики. Боже, яка наївність, чи може нею прикривається щось інше. Мабуть і ті, що це говорять, не вірять в те, бо Хрущов хоч і вершить нині судьби імперії, але в своїй видимій всемогутності є також найбільшим рабом імперської системи. Така її природа.

Дивно, що ні один з тих, що так наполягають на зговоренні, збираючись повчити Хрущова американській демократії і способові життя, не згадує про умови, на яких збираються домовлятися, чи розмовляти, які поступки ще хочуть робити московському царству і чого конкретно сподіваються від некоронава-

З Переяславським договором 1654 року, українсько-московські взаємини увійшли у свій новий історичний етап. Великий Гетьман, Богдан, і вся козацька старшина уклали союз, в якому суверенність української держави були в пошанованні і задержані. Цар, підписавши пакти умови, в дійсності, думав Переяславський договір вжити для закріплення московської влади на Україні. І таки зараз, московська влада стала віроломно нехтувати пакти умови. Московські воєводи стали поселюватися по українських містах, стали збільшувати свої військові залоги, наводили московських колоністів, накладати податки та поширювати свою шпигунську сітку серед усіх прошарків нашої спільноти.

Богдан Хмельницький і козацька старшина, побачивши наміри Москви, почали готуватись до війни „за права і вольності руської землі і народу козацького“. Та невмолима смерть не дала здійснити задумів гетьмана.

Плян оборонної війни з Москвою був таки зараз відновлений гетьманом Іваном Виговським з його приходом до влади. Він, щоб забезпечити себе від заходу, уклав у Гадячі договір з Польщею, за яким Україна входила у федерацію з Короною і Литвою, як рівнорядне і вольне князівство. Москалі затривожились. Стали обіцувати Виговському всякі блага і привілеї, щоб тільки не допустити до розриву. Але ні гетьман, ні більшість козацької старшини ні цареві, ні Москві вже більше не вірили. Війна стала вже неминуча.

Перші бої покінчилися для нас невдачно. Полковник Яненко був побитий під Кисвом. А відтак основні московські сили під командою князя Трубецького прийшли на Україну. Полковник Григор Гуляницький боронився в Конотопі протягом семидесяти днів, від 29 квітня до 7 липня 1659 р., проти переважаючої московської сили, щоб дозволити гетьманові Виговському як слід підготуватися до рішального бою. І 7 липня Виговський прийшов під Конотоп і вдарив на москалів. Але згодом став ніби відступати. Москалі, щойно по великих побідах над Польщею і Литвою, не доцінювали сили українського війська, а перецінювали себе. Думаючи, що Виговський втікає, вони кинулися його здоганяти, щоб доценту знищити козацьке військо. 8-го липня Виговський прийняв під Конотопом рішальний бій. До заходу сонця пишного цвіту московської кінноти вже не було. Мілітарна сила Москви була зломана. Переляк запанував у Кремлі. Віля Москви стали копати наспіх оборонні шанці, щоб боронитися перед мнимим походом козаків.

Але політично Москва не закинула старого пляну опанувати Україну. Де відкритий бій не пощастив, там облуда, перекупство, заговори і шпигунство зробили своє. Кремль використав був тоді два окремі моменти, а саме: нездисциплінованість державницько молодого суспільства тодішньої України, і ще свіжу ненависть до Польщі за кривди недавні. І були такі серед українців, що ще раз повірили брехливим обіцянкам царів. Розгорілася на Україні колотнеча, підсичувана московськими грішми та баламутством. Знаменита перемога стала політично не використана україн-

ським державним проводом, бо спільнота розанархізувалася. Згодом прийшла Полтава і Москва дійсно полонила Україну.

З багатьох причин нам треба повертатися думкою до Конотопської перемоги. Бо з самого факту побідного бою, із причин, що до нього довели, та із пізніших подій, що слідували як вислід, можна зробити декілька надзвичайно важливих висновків із бременистою історичною наукою.

Поперше, Конотоп доводить, що Москва не є непоборна, що вона легко перераховується. І що сьогоднішній міт, поширюваний імперськими колами (обох барв), мовляв, не чіпайте Росії, бо пропадете, — на нічому не оснований, і є нічим іншим, як пропагандивним блефом колоса на глиняних ногах. Коли молода українська держава могла здобутися на таку блискучу перемогу над Москвою, тоді на це може здобутися і сьогоднішній вільний світ. І ту думку нам треба форсовано поширювати з нагоди тристалиття Конотопського бою.

Подруге, що наша життєва національна міць, що зломилася хребет степовим ордам і розхитала могутню Річ Посполиту, проявилася наглядно у Конотопській події, даючи нам запоруку, що і той третій, хоч і найнебезпечніший ворог нашої Батьківщини, не буде завжди триумфувати. Що наша вітальна сила, разом із іншими многими факторами, при Божому благословенстві, спричинить вкінці упадок Москви, і що віра в цю силу доведе до відбудови нашої державности.

Потретє, що вчить нас Конотопське минуле, є цей незаперечний факт, що Москва ніколи добровільно не зречеться свого традиційного пляну панувати над Україною. Раз назавжди треба нам позбутися думки, що нам можливо домоворитися з Москвою. Вона бо розуміє тільки мову сили. Іншого шляху, як сила, немає у нашому відношенні до Москви.

На жаль, по стільки трагічних досвідах в минулому у наших взаєминах з москалями, і сьогодні не бракує наївності і політичної короткозорості серед нас. Ще дехто з нас хоче пактувати з Москвою. Ще їх не навчили ні руїна Батурина, ні знищення Січі, ні віроломства Катерини II, ні Емські Укази, що азборонювали публічно уживати української мови, ні Великий Голод тридцятих років, організований большевицькою Москвою, ні мільйони засланих і затуртурованих братів і сестер наших. Москва хоче нас або знищити морально, зломивши хребет нації, зденаціоналізувати, або геноцидом фізично зліквідувати. Та деякі наші люди не добачають цього, а ще вірять в можливість зговорення з москалями. Це каригідна глупота легководів і легковірів, що серед них і Іскрів і Кочубеїв не бракує.

Останні рішення Хрущова з квітня 1959 року, в тристаріччя Конотопу, що посилюють русифікацію України шляхом мовного гніту, аж як нагадують Емські Укази, та й ще раз доводять, що Москва добровільно панування над Україною не зречеться. Активного спротиву тут треба, а не розмов, попередришенства, коекзистенції чи неокомунізму.

Четверта наука, що її приходить нам випроводити з Конотопських подій, є дуже трагічна своїм харак-

А. Карай-Дубина

УКРАЇНА В ІМПЕРСЬКІЙ СЕМИРІЧЦІ

Колоніальну засаду використання продуктивних сил України чітко окреслено в контрольних цифрах економіки ССРСР та економіки України на 21-му з'їзді партії та в тезах семирічного плану.

У семирічному плані, — підкреслив Хрущов, — передбачається найбільше використання ресурсів України в цілому для розвитку Радянського Союзу". (М. С. Хрущов. Контрольні цифри розвитку народного господарства ССРСР на 1959—1965 роки, стор. 44, 68—69).

тером і природою. А саме: нездисциплінованість і анархізування маси, та брак довір'я до власного проводу. Не збресою здолала нас Москва, але використанням негативних прикмет нашої національної думки. Тому то в річницю блискучої перемоги нашої зброї, нам треба призадуматися над можливостями і способами викорінення від'ємного із нашої вдачі. Служняності, державницької дисципліни, пошанування авторитету власного проводу нам треба, тоді і перемога над лютим нашим ворогом буде скоріша і повніша.

Нам тут в Америці, на вільній землі, в обличчі Конотопу і його наслідків, припадає одно велике завдання до виконання. Боже Провидіння привело нас тут, через моря і континенти, не по те, щоб ми захорили своє життя, добре їли, насолоджувалися вигодами. Сенс нашого побуту у вільному світі куди глибший. Нам тут треба засвідчити, хто така Москва. Що це хитрий і лютий ворог свободи, що боїться сили і відкритого бою. Що Москва воює залякуванням, блефом і поширюванням колотнечі. Що від Москви грозить жахлива небезпека всім, і що наше свідоцтво достовірне, бо ми перші впали жертвою Росії через нашу добродушність. Доля нас розсіяла по всьому світі, щоб ми були живими свідками і пропагаторами успішної акції проти московського імперіялізму. І тільки тоді, коли ми виповнимо оце наше завдання, ми останемося гідними наших братів на Україні, які не кидають зброї, але борються за краще завтра Батьківщини. Викриття правди про Росію, це наше післанництво. У фабриках, бюрох, школах, в товариському житті, у всіх принагідних моментах нам треба розкривати очі спільноті, серед якої живемо. І тільки в такий спосіб ми найкраще прислужимось воюючій Україні, нашій першій Батьківщині, і, остерігаючи перед небезпекою легковірності, спричинимось до добра Америки.

А щоб виконати як слід це наше завдання, нам треба сильного і дисциплінованого національного фронту у Вільному Світі усіх українців без різниці віри, походження, політичних напрямків та філософії життя. А енергію для нашої праці в ім'я добра України, нам черпати з ідеї Конотопу.

Щоб ті „ресурси” використати для імперії, передбачено, що на протязі семирічки на Україні стануть до ладу шість нових великих паротурбінних електростанцій, які працюватимуть на дешевих місцевих видах палива — антрацитовому штибі і пісковому вугіллі Донбасу. Потужність деяких станцій наблизатиметься до потужності Куйбишевської ГЕС і навіть перевищуватиме їх. На Дніпрі будуть введені в дію третя і четверта ГЕС — Кременчуцька і Дніпродзержинська, які, разом з Дніпровською та Каховською ГЕС, створять каскад гідроелектривень і будуть вімкнені у південну енергосистему України. За семирічним хрущовським планом виробництво електроенергії на Україні має збільшитися вдвоє. Протягом 1959—1965 років передбачено збудувати також і 25 тис. км. високовольтних ліній, а також об'єднати електростанції всіх економічних районів України в одну енергетичну систему та прилучити її до загальної системи РСФСР і Уралу. Таким чином електрична система України буде жити і низку промислових підприємств Московщини.

Вже в 1959 році на Україні широко розгорнуто геологорозвідувальні роботи по викриттю нових родовищ корисних копалин. Загальний обсяг цих робіт мусить збільшитися більше, як на 70%.

У 1959—1965 рр. плянується посилити розробку криворізьких руд, вміст заліза в яких порівняно невеликий, але для Москви вигідніше грабувати їх на Україні, ніж в Московщині. Разом з цим більше, як у 2,5 раза передбачається збільшити видобуток залізної руди в Криму, на Комиш-Бурунському родовищі та промислово розроблятися поклади Кременчуцького рудного району. Для цієї мети там вже будується перші шахти та Дніпровський гірничо-збагачувальний комбінат. Започатковано також і видобування залізної руди на Білозірському родовищі Запорізької області. Видобуток марганцю в Нікопольському басейні, який сьогодні є одним з найбільших районів постачання промисловості марганцем, збільшиться в 2,2 раза, що уможливить задовольнити всі потреби металургійних заводів імперії. Запорізький алюмінієвий комбінат буде одер-

жувати сировину (боксити) з Високопільського родовища, отже матиме місцеву сировину, бо до цього часу для виробництва алюмінію боксити завозилися на комбінат з Уралу та Мурманську.

Для задоволення потреб військових заводів нікелем та живим сріблом, протягом хрущовської семирічки заплановано започаткувати промислову розробку Самотканського родовища живого срібла на Дніпропетровщині та Побузького нікелевого родовища Київського економічного району.

Для забезпечення вугіллям Молдавії, Латвії, Литви та Естонії потужність Львівсько-Волинського вугільного родовища мусить зрости приблизно до 4,5 разів, або до 10 млн. тонн на рік. Межі вугільного Донбасу розширюються до Дінця і Дону та до Дніпра. Для цього будується вже 10 нових великих шахт, які матимуть щорічну загальну потужність 7 млн тонн вугілля. Це ще більше наблизить райони вугледобування до районів інтенсивного споживання вугілля.

В 1959—1965 рр. обсяг видобутку нафти в Станіславському економічному районі має зрости в 4,5 раза і в Харківському — в 12 разів, внаслідок чого розміщення нафтовидобувної промисловости України значно зміниться на користь московських заводів. Зміниться на користь РСФСР і видобуток природного газу на Україні, а нові площі його видобутку уможливллять Москві передавати його по трубопроводах до центрів РСФСР.

Розвиток хемічної промисловости на Україні базуватиметься на використанні переважно місцевих джерел хемічної сировини, зокрема для масового виробництва продуктів органічного синтезу. Для цього на Україні заплановано збудувати три великих хемічних комбінати. Їхніми виробами постачатимуть заводи штучного та синтетичного волокна в Сталінському і Львівському економічних районах, напівфабрикати яких вивозитимуть на гумові і хемічні заводи Московщини. Мінеральні добрива вироблятимуть заводи Харківського і Луганського економічних районів.

За винятком Одеського і Запорізького економічних районів, всі інші Райони України матимуть власне виробництво цементу. Плянується збудувати декілька нових спеціалізованих заводів та окремих цехів, що вироблятимуть лит-

во, поковки, штамповки, деталі з плястичних мас, запасові частини для автомобілів, тракторів і сільськогосподарських машин. Автомашини вироблятимуть два реконструйовані заводи, один в Запоріжжі, що раньше виробляв комбайни (завод „Комунар”) та інший — в Кременчузі (раньше виробляв сіялки). В Дніпропетровську будується завод автоопон.

Заводи гарячих штамповок будуються в Запорізькому і Харківському економічних районах, потужний цех поковок намічено збудувати в Сталінському економічному районі. Кілька спеціалізованих заводів по виготовленню виробничих деталей з плястмаси буде збудовано в Київському, Львівському, Луганському, Харківському і Херсонському раднаргоспах.

**

З розвитком спеціалізованого виробництва, яке виготовлятиме масові вироби промислового споживання підприємствами РСФСР та інших советських республік, плянується зробити й інший розподіл праці підприємств.

Для цього в 1959—1965 рр. заплановано в основному закінчити будівництво великого електромашинобудівного заводу в Новій Каховці, збудувати новий спеціалізований завод кабельних виробів в Київському економічному районі, завод промислових електровозів в Дніпропетровському, заводи хемічного машинобудування в Полтаві, Чернігові та низку невеликих підприємств у Вінницькому, Станіславському, Львівському і Київському раднаргоспах.

Але основна частина продукції — сировини і напівфабрикатів — близько 80% — і далі вироблятиметься в старих промислових районах України. Однак у виробництві продукції машинобудування України зростатиме і питома вага Вінницького, Київського, Станіславського, Херсонського раднаргоспів.

Пляни побудовано так, щоб ще міцніше пов'язати економіку України з РСФСР та іншими, так званими, советськими республіками. За межі України вивозитиметься набагато більше, ніж у попередні роки, вальцю чорних металів, варстатів, тепловозів, залізничних вагонів, сільськогосподарських машин, енергетичного і металургійного устаткування, хемічних продуктів і сировини.

Намічений на семиріччя розвиток гірничорудної, вугільної, електроенергетичної, газової, цукрової, олійної, круп'яної, м'ясної, молочної та збіжжевої промисловости в першу чергу враховує збільшення постачання продукції цих галузей іншим районам СРСР і розширення експорту за кордон.

Одноразово з тим на Україну завозитиметься з інших районів СРСР та продукція, якої Москва не хоче, щоб вона розвивалася і вироблялася на Україні.

З Московщини щороку буде завозитися понад 1 млн. флюсового вапняку, хоч він є й на Україні, але продукування його Держплян СРСР навмисне на Україні гальмує. А без вапняку металургійна промисловість України працювати не буде. Також буде завозитися на Україну і продукція нафтопереробки з української нафти. Завозитиметься на Україну й продукція лісоматеріалів, бавовни, текстильних тканин, вовни, синтетичної гуми, хемічні вироби і багато інших готових виробів.

Від 1959 року повністю припинено завіз на Україну литва, поковок і штамповок з віддалених економічних районів СРСР, а навпаки, посилено їх вивіз. Після введення в дію 26 нових вальцювальних і трубопрокатних станів виробництво на Україні дефіцитних профілів прокату чорних металів і труб зростає в два рази і це уможливить Москві вивозити цю продукцію навіть на заводи Уралу, до Казахстану, Узбекистану та Таджикистану. Хоч частина далекопривозного уральського колчедану на суперфосфатних заводах й буде замінено самородною сіркою прикарпатських родовищ, але уральський колчедан й далі у великій кількості завозитиметься на Україну.

До цього часу переважна більшість сільськогосподарської сировини в необробленому виді вивозилася на підприємства РСФСР. Тепер Москва вирішила переробляти їх на місці в Україні, а забирати вже готову і дешеву продукцію. Для цього організується міжколгоспні дрібні підприємства для переробки льняного і конопляного волокна, м'яса, молока, овочів, ярини і т. д., споруджуються перші на Україні Житомирський і Ровенський льнокомбінати, які вироблятимуть льняні тканини. Заплановано також збудувати й 22 нових цукрових заводів та м'ясопереробні підприємства.

Для задоволення вічно голодної Москви виробництво зерна на Україні мусить зрости до 2 млрд. 100 млн. пудів щорічно. Для цього збільшуються посіви кукурудзи. В 1959 році під кукурудзу призначено 7 млн. га орної землі, а на кінець 1965 року — 10 млн га, або половина усіх посівів зернових культур України. Отже, Москва поставила собі завдання: перетворити пшеничну Україну в кукурудзяну. Найбільше сіятимуть кукурудзи в районах Південного і Північного Степу, Лісостепу та на Поліссі.

Зміни в територіяльному розміщенні виробництва технічних культур будуть такі. Площа під цукровими буряками збільшиться за сім років до 1,7 млн. га, щоб забезпечити в 1965 році валовий збір цукрових буряків не менше ніж 40 млн. тонн, а виробництво цукру довести до 5,3 млн тонн. Найбільше розширення площ під цукрові буряки відбудеться в Харківській, Полтавській та Черкаській областях.

За семирічним пляном промисловий розвиток України цілковито узалежнюється від Московщини. Українська промисловість є невід'ємною частиною промисловости Московщини, бо ще в 1918 році Ленін написав в „Начерку пляну науково-технічних робіт”, що „розміщення продуктивних сил Росії має бути підпорядковане основним завданням комуністичного будівництва”. Це саме підкреслив у своїй доповіді і Хрущов на 21-му з'їзді партії, заявляючи, що „...ми з особливою увагою мусимо поставитись до потрібного нам розміщення в СРСР продуктивних сил”. „А це означає, що потрібно встановити необхідні пропорції в розвитку окремих галузей народного господарства союзних республік і економічних районів, організації доцільних господарських зв'язків в єдиній системі народного господарства СРСР”, — з доповіді Хрущова на XXI з'їзді: Про контрольні цифри розвитку народного господарства СРСР на 1959—1965 рр. Держлітвидав УРСР, стор. 41). Україна, як „невід'ємна і складова частина СРСР”, немає ніякого права самостійно розвивати ту галузь промисловости, яка з державного погляду найвигідніша для України. У хрущовській семирічці розвиток промисловости України буде відбуватися в такому напрямі, щоб вона складала один комплекс цілоти промисловости СРСР, ведуче

місце у якій належить „старшебратерській”, російській.

Перебудова управління імперською промисловістю (т. зв. децентралізація) за якою створено економічні райони, ніби давала якусь можливість розвивати відповідні галузі промисловости в державних інтересах України. За останні роки в імперській пресі багато уваги приділялося поборенню отих економічних виломів чи економічного сепаратизму, „местнических тенденцій” за урядовою термінологією.

Досить відверто в цих питаннях пише журнал „Комуніст” ч. 6 за 1959 рік:

„Створення раднаргоспів уможливило виникнення тенденцій до надмірного вип'ячування місцевих потреб та інтересів, до відособленості господарства економічних районів на шкоду загальносоюзним інтересам... Не можна допускати з погляду загальносоюзних інтересів (тобто інтересів імперської Москви. К—Д.), щоб з місцевих міркувань розвивалася сировинна база там, де це сприяє місцевим інтересам, щоб заново утворювалися промислові виробництва для випуску продукції, яка більш ефективно виробляється на підприємствах інших „чужих” республік. Місце республіки в народному господарстві СРСР визначається з урахуванням перспектив політичного, національного і економічного розвитку всієї советської країни”.

Таким змістом „перспектив розвитку” для союзних республік, в тому і для України, журнал „Комуніст” сказав все.

Зрештою подібне заявив і Хрущов в своїй промові на 21-му з'їзді партії:

„У семирічному пляні ми передбачаємо не тільки найбільш ефективне використання ресурсів кожної республіки, але зміцнення міжреспубліканських економічних зв'язків і розширення соціалістичного поділу праці”.

А це „зміцнення міжреспубліканських економічних зв'язків” будується так, щоб ані одна советська республіка не мала можливості економічно самостійно розвиватися, бути незалежною від Московщини і нарешті вийти зі складу СРСР.

Хрущовський плян розвитку економіки України протягом 1959—1965 рр. ще більше як досі узалежнює українську промисловість від імперського промислового комплексу, наголошуючи колоніальний характер економіки України.

І. Федорович

ВИДНО НАЦІОНАЛІЗМ ДОШКУЛЯЄ

Чого вони там шукають?
Що там схоронили
Старі батьки? Ех, якби то
Якби то нашли те,
Що там схоронили, —
Не плакали б діти,
Мати не журилась...

Т. Шевченко, „Розрита могила”
(львівський літературний журнал)

На столі „Жовтень” за червень ц. р. В ньому — довга стаття Ю. Мельничука, спеца від націоналістичних справ, про розкопки криниць і колодязів на Волині. Разом з Ю. Смоличем, цей повійський фахівець в ОУНівських справах, „подвизається” у „викоріненні” націоналістичної ідеології серед населення. Звичайно, Смолич „кутіший” та й стаж має більший, а Мельничукові, відрядженому до цих справ, нелегко доводиться у своєму ремеслі. Попри всю огидність публіцистики Мельничука, вона заслуговує на деяку увагу.

В березні цього року, як відомо, „московські опікуни” урядили голосний процес над п'ятьма членами українського націоналістичного підпілля. В Червоноармійському, Рівенській області, відбулася голосна, „всенародня” розправа з усіма артибутами московської соціалістичної режисури. Збиралися підписи, викляття, фотографували людей, зігнаних на збори, як вони плачуть. Про це все написав довгу „статейку” у львівському літературному журналі Ю. Мельничук, щоб увіковічити той процес перед нащадками. Багато пише Мельничук про криниці на Волині, що 15 років простояли засипаними і тільки в 1958 р. „за настійними вимогами родичів загиблих” розпочали їх чистити. Кілька місяців треба було окупантам, щоб організувати якісь показові докази до суду над націоналістами. В інсценізацію втягнуто і священство Волині, воно „почало співчувати народньому лихові, хоч заднім числом поділяти всенародною ненависть і обурення з приводу злочинів націоналістичного підпілля”. Так пише „Жовтень”.

Проте, як не прів Мельничук над тією інсценізацією, вона йому не вдалася. Зігнані люди, яких показано на фотах, стоять собі байдужі, як невмілі статисти на сцені. Якийсь Олекса

вій революції. Так, мовби імперські політики царської Росії колинебудь числилися, чи зважали на народні інтереси москалів, завойовуючи Кавказ, Прибалтику, Україну, чи країни Середньої Азії. Автори, що відкрили в своїй лябораторії „абстрактний імперіялізм”, мов не знають, що імперіялізм в заложенні своєму є протинароднім.

Д-р Врага, скритикувавши Н. Бердяєва, який коріння большевизму слушно виводив з національних традицій московської державности, в духовому кліматі якої він визрів, ствердив, що нинішня советська зовнішня політика є політикою світового комунізму, інтернаціональною.

Твердження не нове і над відкриттям його не треба було працювати. Про інтернаціональний характер імперської системи дуже багато говорить і московська преса. За нею — пекинська і навіть у Варшаві, з конечности, повторюють це, а в житті та ж московська преса безугаву твердить, що „великий руский народ всьому світові голова”, переробляючи на московський копил національні культури підкорених націй.

Вчені Інституту, як і треба було сподіватись, на цьогорічній сесії ні словом не обмовились про кільканадцять націй завойованих Росією царською і большевицькою. Їх в советознавчій лябораторії не існує, їх замінено якимсь абстрактним народом. Не згадано і про нинішню колоніяльну політику большевиків — жорстоку русифікацію підкорених націй, яка є тільки відміною колоніяльної політики царського імперіялізму. Суть, засада ідеологічна і політична — та сама, різниця тільки в методах і способах переведення її.

Про советський народ без перерви говорить імперська преса, наголошуючи провідну роль русского народу. В московській пресі неприховано підкреслюється, що „і нині зачинщиком нового в комуністичному суспільстві... виступає великий руский народ” („Коммунист” ч. 10, ст. 45, 1959). Ніхто інший, пише орган ЦК КПСС, а тільки руский народ „дав зразок соціалістичного інтернаціоналізму, свідомо ідучи на жертви і обмеження себе для забезпечення свободи і щастя народам”.

Немилосердно воюючи з „буржуазними націоналізмами” поневоленних націй, большевики вже й не приховують того, що свої сатанинські пляни вони здійснюють, як і раніше, спи-

раючись на „великий руский народ” і у виконанні нинішньої семилітки він, за большевицькою пресою, є головною рушійною силою. Піонерами у здійсненні плянів нинішньої семилітки, як пише той же „Коммунист”, „виступають перш за все робітники головних центрів Російської Федерації: Москви і Московської області, Ленінграду, Свердловська, Владіміра”. А вчені Мюнхенського Інституту, всупереч правді і фактам, заповзялися чомусь доводити світові про позанаціональний характер большевицької зовнішньої політики, її інтернаціональну суть.

**

За два місяці перед сесією Мюнхенського Інституту, 26—29 травня, відбулася об'єднана наукова сесія Академії наук СРСР і академії наук середньоазійських народів. Советські вчені на тій сесії також „науково” доводили і обгрунтовували советський інтернаціоналізм. Сесія, як пише „Коммунист” за липень, „пройшла під знаком дального укріплення соціалістичного інтернаціоналізму і советського патріотизму”. Під цим „знаком” советська наука працює здавна, від самого початку „собіранія” большевиками розвалені національними революціями імперії. Нині імперська стратегія большевизму, розгорнувши наступ за опанування азійських народів, тільки підсилила той „знак” асистією академії середньо-азійських республік.

Там вчені зобов'язані прикривати лице московського імперіялізму барабанщиною про інтернаціональний характер московського большевизму, так перед народами вже поневоленими, як і перед тими, яких большевики збираються „визволити”. На що і в чий інтерес те саме роблять вчені Мюнхенського Інституту, ніби покликаноного протидіяти науковим фальсифікатам московсько-імперської науки, важко збагнути. Інститут, який ніби працює на зовсім інших методологічних засадах, маючи специфічне політичне завдання, зійшовся у своїх висновках щодо оцінки природи і характеру природи большевицького імперіялізму, з твердженнями советських вчених. Ті це роблять під примусом, на замовлення і вимогу 21-го з'їзду, який проголосив розгорнутий наступ на країни вільного світу (рішальну війну капіталізму), а тут ті самі висновки пропону-

ють вчені, що мали б висунути наукову артилерію на оборону світу від большевизму.

Якщо імперіялізм большевиків позанаціональний і спирається на якийсь абстрактний світовий комунізм, як то твердили доповідачі на цьогорічній сесії в Мюнхені, то на кого ж спирається влада, яка керує і унапрямує той імперіялізм, яка її природа і характер? Адже кожна незалежна влада заступає національні інтереси.

Висновки д-ра Враги і проф. Авторханова, заслонюючи реальний, діючий московсько-большевицький імперіялізм абстрактною фікцією світового комунізму, з його ніби то інтернаціональним характером, не тільки утруднюють, а роблять боротьбу проти московсько-большевицького імперіялізму зайвою. А ті висновки накидувано на сесії, як аксіоматичні. В заключному слові проф. А. Авторханов, з подратованням відповідаючи на обережні зауваження кількох опонентів, вбачив у тих заувагах „національні забобони”. Коли б математичні аксіоми зачіпали інтереси окремих людей, заявив він, то їх би теж заперечували. Отже вчений бачить і розуміє, що його москвофільські „аксіоми” зачіпають живі інтереси націй. Проте, математичні аксіоми вплетено в наукові доповіді, аби запилюжувати очі і отруювати національну свідомість тих, що в московсько-імперській стайні почувають свою відрубність національну, свідомі її і знають, що большевизм є витвором національної духовости московської імперії.

Читаючи матеріали цьогорічної сесії Інституту, пригадалася історія з дослідями Тихоокеанського Інституту, люди якого досліджували проблеми Далекого Сходу, доки Китай не опинився під владою комуністів. Було таке дослідження, а потім десь в 50-х рр. почалося розслідування того „досліджування” і воно показало, що дослідники своєю псевдонауковістю облегчали комуністам здобувати Китай. І виникає питання — для кого працює нинішній Мюнхенський Інститут Советознавства? Висновки, які подано в доповіді за „аксіоматичні”, не помагають, а надто утруднюють боротьбу поневоленних народів проти московсько-большевицької тиранії. Тим самим утруднюється боротьба з нею й Америки. Чи не купила бува Америка, як каже народня пісня „біду собі та й за свої гроші”. На те похоже.

А. Орликовський

СОВЕТСЬКА СИЛА НА БАЛТИЦІ

Допомога Англії балтійським народам при утвердженні самостійности Балтійських Держав між 1919 — 1939 рр. проти експансії СССР в Прибалтійський басейн була чи не одним з найбільшим успіхом західньої дипломатії 40 років тому у східноєвропейських справах. Це обмежувало Росію 100-кілометровим побережжям фінського заливу до одного порту в Ленінграді, позбавляючи її будь-яких виглядів на морський розріст, хіба в обширі льодоватого океану, якого прибережні води бодай на половину року замерзають. Та навіть фінський залив із воєнним портом в Кронштадті та торговельним у Ленінграді замерзає щорічно більше як шість місяців так, що фінська затока для СССР до 1940 р. мала лише торговельне значення на певний період часу. Лише советські порти на Чорному морі відтяжували Росію в її заморській торгівлі в зимову пору.

1939 р., в якому почалася друга світова війна кардинально змінив ситуацію в Європі, зокрема в прибалтійському просторі. „Добровільно-примусово” опинилися малі Балтійські держави під московським впливом, через короткий час стали советськими республіками, як Україна чи Білорусь.

В короткотривалій війні СССР з Фінляндією 1940 року Москва здобула частину західньої приморської Карелії з портом у Выборзі, відсуваючи, таким чином, з півночі від Ленінграду кордони Фінляндії далеко на північ від цього міста. Порти Прибалтійських країн, як: Таллін, Пярна, Рига, Вентпільс, Лєпяя, і Клайпеда звільнили СССР від фінського льоду і стали советськими торговельними портами та стратегічними воєнними точками опертя в просторі між фінською затокою на півночі по кордони німецької Східної Пруссії на півдні. Ці порти дали змогу СССР без найменшого вже труду розвивати свою морську балтійську силу на незамерзаючих просторах Балтійського моря.

Нове політичне оформлення СССР над Балтикою ясно змінило в цьому обширі усе стратегічне положення його сил і традиційна невтральність скандинавських країн, особливо Швеції захиталася, бо ж кожний знав, що на опануванні Прибалтики Росія не закінчить своєї експансії, змагаючи за опанування світу та заведення у ньому комуністичного ладу.

Кінець другої світової війни приніс дальше поширення морських впливів СССР в Прибалтиці, бо до складу Советського Союзу увійшла німецька Східня Пруссія (нині Калінінградська область) з портом в Кенігсбергу (Калінінграді). Усателітнені держави Польща й Східня Німеччина теж підкорили свої, стратегічного значення, прибалтійські порти, советським інтересам, поширюючи російські оборонні впливи, її воєноморські бази аж по Любеку, тобто на довжині біля 2,000 км. Скандинавські держави: Швеція, Данія та Фінляндія нині опинилися в такому самому положенні над Балтикою, в якому були чорноморські держави до 1945 р., коли половина чорноморського побережжя належала до Советів.

В сучасному розрості совєтської імперії на суші, повітрі та морі скандинавські країни є безпосередньо загрожені від ССРСР, який має тут ще одну велику проблему до розв'язання, а саме: опанувати проходи з Кагерраку та Каттегату, які є воротами Балтійського моря в Атлантийський океан, так само, як Восфор є воротами з Чорного моря в Середземне.

Скандинавські держави, як члени НАТО, занепокоєні нині легковаженням головного штабу НАТО вартості Балтійського моря в конфлікті московського царства з Заходом. В дійсності, в разі війни Совєтський Союз буде спроможний без найменшого труду не лише панувати над усім водним простором Балтійського моря, але зможе опанувати важливі стратегічно острови Балтики, як шведський Готланд, данський Борнгольм, чи німецьку Ругію, але своїми легкопадними силами та підводною флотою за кілька годин висадитися на берегах Швеції, щоб звідціль, через її територію опанувати Німецьке море, до якого Швеція має свій вихід через її найважливіший порт Гетеборг. Таким чином, опинившись тут, в приатлантийській полісі ССРСР обійшов би закорковану Балтику в Копенгазі та Гельсінгері так само, як ССРСР обійшов 1945 року Восфор, займаючи територію Болгарії та Албанії, стратегічно пануючи над всією північно-східною частиною Середземного моря — Балканами.

Нині Скандинавські держави є покищо свідками велетенської розбудови совєтської морської флоти, яка ясно не є призначена для оборони совєтського побережжя в Прибалтиці від мирної Швеції чи Данії, а для наступу на ці дві країни в моменті, коли зайде потреба добитися до вільних вод приатлантийської поліси через територію Швеції та евентуально Данії.

Малі скандинавські держави маючи надію, що з візитою до них Хрущова буде можна це напняття якось зменшити та утвердити між ССРСР та Швецією й Данією дійсно дружні взаємини, через які Скандинавія мала б гарантію миру, ведення далі неутральної політики, завелися. Тимчасом, коли до візиту Хрущова в Скандинавії не дійшло кваси в скандинавсько-совєтських відносинах залишилися далі, а навіть ще далі ферментують і пахощі ті чути в штабі НАТО в Парижі, де приходиться до щораз то більшого роздумування над обороною цих держав у випадку совєтського бліцкригу на Штокгольм, Копенгагу, Гетенборг, Осльо, чи навіть Нарвіг через північну Фінляндію та територію Ляпландії.

Сучасний стратегічний рух Росії в Прибалтиці доводить про безнастанну підготовку ССРСР до саме цього майбутнього блискавичного походу до Атлантику. Зараз совєтський технічний та військовий світ постійно розбудовує, удосконалює, модернізує усі свої воєнно-морські бази в Ленінграді, Кронштадті, Палдісках, в Талліні, Рязі, та Клайпеді, Кенігсбергу чи в Гдині і Ростокі, артилерійські ракетні точки в Ругії, Піляві, Лібаві та на естонських островах, з яких можуть вилітати кожної хвилини на сотні кілометрів балістичні чи іншого рода ракети, стрільна в напрямі стратегічних точок оборони західних потуг в приатлантийському просторі (скандинавських держав:

Голландії, Бельгії, Західної Німеччини, а то й Англії).

За останні роки пороблено великі зміни і в совєтській морській флоті. Велику частину морсько-повітряних та сухопутних сил розміщено в обширі малого балтійського морського простору, маючи тут же такі широке зазілля, отже сильні на місці плечі від суші — її збройних сил. Ці моменти далеко більше підпорюють стратегічну вартість ССРСР в Прибалтиці, в порівнянні до західних потуг, які мають розкинені свої морські сили по усіх континентах і морях земського гльобу.

В політичному аспекті саме стратегічні проблеми ССРСР є чи не найважливішою причиною твердого становища ССРСР в питанні двох німецьких держав в одну невідому в політичній орієнтації на майбутнє для Москви Німеччини. Віддати Східну Німеччину Заходові, значить стратити важливі стратегічно повітряно-морські бази між польським Щеціном та німецькою Любекою. Це значить, наблизити західні потуги до совєтського побережжя, значить пересунути західну оборонну точку над Балтикою в Кілі, далеко на схід, під кордон непевної для Советів Польщі із воєнно-морськими базами в Щеціні, Гдині та Гданську, отже, під самі рогачки совєтської Піляви коло Кенігсбергу. Врешті, виходячи з становища непевности мережі залізничних шляхів Росії для постачання військ, зброї та харчів на території антимосковсько настроєної Польщі чи Чехословаччини, морські порти з вільними від саботажу водними шляхами є далеко важливішим для ССРСР в його пануванні над Прибалтикою та навіть середуючою Європою чим залізничні шляхи, з яких чотири проходять через Польщу та лише один через Чехословаччину та Мадярчину.

НАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ ПОСПІЛЯТЬСЯ

Американський Науковий фонд уклав угоду з 70-ма вченими Ізраїля про переклад ними наукових праць видатних руских вчених з рускої мови на англійську. На це вже асигновано 300 тисяч доларів. Вчені, що підписали цю умову є членами Науково-дослідного Інституту совєтознавства. Всі вони народилися в Росії.

В 250-ту РІЧНИЦЮ ВЕЛИКОГО ГЕТЬМАНА ЛВУ і ООЧСУ видають

монографію **О. О г л о б л и н а**

ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА І ПОГО ДОБА

Книга, біля 300 сторінок з ілюстраціями,

вийде у місяці жовтні ц. р.

Видавництво приймає замовлення на книжку.

Видавництво „ВІСНИК” ООЧСУ

Леонід Полтава

ПЕТРО І-ий У КИЄВІ

(Уривок із історичного роману „1709”, над яким автор закінчує працю)

...А тим часом у київському палаці гетьман і цар, оточені найвизначнішими прибічниками, знову сиділи за спільним столом. Лише цього разу немов ненароком вийшло так, що Петро сидів із Меншіковим, боярами і генералами насупроти гетьмана, праворуч якого був Орлик, ліворуч — Войнаровський, а з боків — представники Генерального Штабу козацької армії.

На гаптованій золотом скатертині не було їжі, зате майже увесь стіл зайняли італійські та французькі вина, угорські наливки, український мед, польська вишнівка, московська водка, дорогі лікери, а між ними соромливо тиснулися мінеральні води, завбачливо припасені для старого гетьмана.

Високий московський гість був задоволений столом.

— Ми прибули сюди для воєнної ради, господине гетьмане, — звернувся Петро І, дивлячися темними банькуватими очима кудись крізь високе вікно. — Ми мусимо спільно думати, бо у нас одна Родіна. Ми вирішили, — вже не радився, а інформував цар, — побільшити кількість драгунів на Україні, бо шведи нас тривожать. Князь скаже тобі, господине гетьмане, про всі подробиці. Ми хочемо від тебе козацької допомоги для боротьби із шведами, за що Україна і ти, ясний гетьмане, зберігатимете свої права, аж одного дня забажаєте вже повної згоди.

Немов не розуміючи натяків, гетьман відповідав спокійним дзвінким голосом, що він щасливий саме завдяки існуванню повної згоди між Україною та Росією (Меншіков при тому останньому слові радісно усміхнувся — за визнання назви), але цар несподівано захмарив чоло: у виплекуваних ним плянах держава Російська включала в себе Україну як провінцію. А Мазепа вів далі: він вишле ще чотири полки, та треба зачекати кілька місяців, доки їх збере й підготує до виправи; він волею і правдою служив ось уже стільки літ і служитиме до смерти государеві, а український народ високо цінить цю службу і гідну друж-

бу; він, гетьман Іван Мазепа, сам поведе полки проти шведів, але якщо на те дозволить здоров'я, що увесь час підупадає; він же, гетьман України — нехай царська величність дарує — здогадається, що у Москві йдуть на нього і старшину доноси, та нехай краще йому ось скажуть умерти, аніж повірять бодай одному чорному слову на його вже білу голову!

Сторона царя була задоволена з промови гетьмана.

Коли вже всі трохи підпили, настав нарешті час промовляти Меншікову. За московським звичаєм князь звернувся до гетьмана на „ти”, на ім'я та по-батькові:

— Ясний гетьмане Іване Степановичу! — голосно сказав Меншіков і, обіпершись долонями об стіл, без надуми вів далі: — Цар-батьюшка наш всеросійський тепер тут, у Києві, із своїми вибраними полками. Чи ж не надійшов день, щоб одним ударом знищити наших спільних ворогів?!

Заходило на якусь важливу таємну раду. Тому бояри, а за ними й полковники з протилежної сторони столу, заворушилися, дехто підвівся, щоб не заважати радитись найвищим.

— Ні! — раптом ще голосніше вигукнув Меншіков і схрестив руки на широких грудях, обвішаних орденами. — Будьте всі тут! Ми тут віримо тільки тобі, одному тобі та тим, що ти вкажеш, гетьмане Іване Степановичу!

Гетьман сидів непорушно, відкинувши трохи назад сиву голову.

Цар дивився вниз, буйне темне волосся його спало на чоло, затулило розчервоніле обличчя; могутня масна і прищувата шия блищала.

— Тебе будуть звеличувати росіяни всіх язиків! Могутня Російська імперія поставить тобі пам'ятник, — немов поспішаючи, промовляв Меншіков, що далі то більше запалюючись, — у найбільших містах! Розчавмо ж вже тепер гадину, що звила кубло на землях наших!

Гетьман не рухався. Ловив кожне слово і негайно думкою контраатакував промовця. Та

тільки ледь зблідле обличчя і видавало, що Мазепа взагалі слухав цю промову. Зненацька гетьман рвучко підвівся і, ловлячи тамуючий погляд Петра, тихо сказав:

— Ні, князю. Ти перебільшуєш, а навіть звеличуєш свою згадкою якусь нікчому. Ти знаєш, князю, що Петрика ми знищили, а не ти, князю.

— Я служу государеві нашому! — викрикнув Меньшіков. — Я вірю, що й ти, господине гетьмане, вірою і правдою йому служиш! Та чого ж будемо жаліти ворогів государя нашого?!

Петро І блискучим оком окинув присутніх. Полковники, у святкових барвистих жупанах, при зброї (бо так личило йти на гадану воєнну раду), курили люльки, ховаючись у густому, тягучому димі. Гетьман стояв не весь зріст, стрункий, міцний, напружений, нагадуючи готого до скоку хижака.

— Понад п'ятнадцять років із моєю старшиною я вірно служу государеві православному! І тому я не почну і не допущу розпочинати тут громадянську війну! Та ще в той час, коли надходить шведський король! *Ef-fusus populus*¹⁾ України говорить тут до тебе, царю! — гетьман вже не дивився на Меньшікова.

Цар нагло зірвався з крісла. Аргумент гетьмана здався йому цілком переконливим. Петро рвучко махнув над столом рукою, з перекинутої червоної шклянки по скатерті побігли жилкуваті вогники. Цар показав рукою на двері, даючи тим знак, щоб присутні вийшли. Він злякався відвертості Меньшікова, що за секунду могла викликати жакливу катастрофу, руйнацію всіх плянів! Князь забув, що вони в Києві, що полковники при зброї, а за стінами палацу не тільки драгони, а й козаки!

Не зрозумівши жесту свого володаря, Меньшіков підніс руку, і тоді цар схопив його за плече так міцно, що тріснули шви сюрдута. Обізнані із силою гніву Петра, щойно такі поважні бояри, першими кинулися до дверей, упало крісло, задзвеніли кришталеві чарки, товстий перський килим глушив кроки, обертаючи людей в тіні. Танцювали свічі.

Полковники підвелися з місць. Один прикусив вуса, в іншого рука лежала на ефесі шаблі.

— Тепер ти маєш велику правоту, господине гетьмане! — сказав цар із легким нахилом голови. А до Меньшікова: — Вийдіть... Забирайся! Ухаді, ухаді, князь!

Меньшіков кинувся поперед Петра. За хвилину у великій залі залишилися тільки господарі.

Аж тоді гетьман, який продовжував стояти, обвів запитливим поглядом старшину. Обличчя Орлика, як і завжди, не видавало й тіні хвилювання. Войнаровський, зрозумівши мовчазний наказ Мазепа, пішов приставити по той бік дверей вивірену варту. Люльковий дим, що в нього куталися полковники, почав синьою хмаркою опускатись додолу. Старі вояки сиділи у кріслах, немов на бойових конях, підборіддя вперед, в очах — гнів і лють. Нарешті старий миргородський полковник Апостол не витримав тиші:

— Гетьмане! Ми прокленем твоє ім'я, дороге нам, якщо залишиш Україну на поталу москалям!

Апостол висловив думку всіх. Очі присутніх були звернені на Мазепу.

— Панове старшини, — спокійно промовив гетьман, немов нічого й не сталося. — Я давно вже не мав часу бавитися з дітьми. А шкода. Завжди мені було жаль людини, яка забуває, що на світі є діти... — Потім гетьман зітхнув і вичекав, щоб додати: — Ви були всі тут і все чули. Я керую вами, але ви ведете козацтво. Ви.

Звично махнувши прикрашеною перстеньми рукою на прощання, гетьман вийшов швидким, напруженим кроком; при дверях він узяв під руку Войнаровського.

Генеральний писар призначив нараду через три дні. Прощаючися, елегантний Орлик побажав усім гарного відпочинку, але — про всякий випадок — недалеко від своїх штабів. Такий був усний наказ гетьмана.

Виходили мовчки. Тільки чернігівський полковник Полуботко голосно озвався на прощання до бунчукового товариша Мировича, свого приятеля: — Як і загинемо, брате, то не так просто, як кацап думає!

Довго тієї ночі горіли товсті воскові свічі в палатах, відведених для московських високих гостей. Цар метався з кутка в куток, гострими словами докоряв Меньшікову за необачний виступ. Цар ще раз запевнив нахмуреного Мень-

¹⁾ „Увесь народ” — латинське.

шікова, що той таки дістане гетьманство України, а Мазепа задоволиться титулом князя. Та найперше треба спекатися шведів. — „Шведи — це вже Європа! — кричав цар. — Ми про-рубуюм вікна в Європу не для того, щоб ними сюди лізли! Ми, ми виліземо тими вікнами, Балтиком, Чорним — у світ! А послужливий дурень — гірше ворога!..” — вигукував Петро. І раптом підбіг до остовпілого Меньшікова, обняв його і цілком іншим, лагідним голосом, промовив: — Ну, досить. Ми свої люди. Твою голову я ціню... може й вище моєї власної, князю. А тепер — допоможи мені роздягнутись.

Наступного дня Петро ще раз прохав гетьмана якнайскоріше готувати козацькі полки. Меньшіков уникав погляду Мазепа, а гетьман пообіцяв собі в думці повісити пекарського князя на найвищій деревині в чернігівському лісі при першій же нагоді.

Даючи знак московським відділам рушати, Петро І ще раз виглянув з карети і, голосно та приязно сміючися до гетьмана, сказав: — Будь здоровий, гетьмане Іване Степановичу! Не журись, ми їм ще всім покажемо... Ціцера! — і, зареготавши, задоволений своїм жартом, цар зник у кареті. Похід рушив. Для шанобливої варті за каретою царя помчали частини кінного київського полку.

У Києві все ж залишилися значні відділи піхоти і драгонів: цар забезпечував собі запілля, не так від гетьмана, як від підвладного гетьманові народу. Сидячи в колісниці і поглядаючи крізь вікно на козаків, які рили під міськими мурами оборонні вали, Петро І озвався до Меньшікова дружнім тоном:

— Що вони там роблять, князю?

— Копають канали для оборони.

— Ні, князю! З такими, як гетьман Мазепа, ми збудуємо могутню імперію! То вони не землю для окопів риють — вони копають нам рови для могутнього фундаменту під Імперію Російськую!

Та не встиг ще цар від'їхати далеко від Києва, як гетьман увійшов у залю нарад, голосно розмовляючи, вже з півгодини його очікувала довірена старшина. Як звичайно, гетьман прибув у супроводі Орлика.

— Панове полковники! Панове-товариші! — звернувся Мазепа за старим козацьким звичаєм до присутніх, коли стихли вигуки привітів. На останньому банкеті на честь царя ви чули,

що і як говорив Меньшіков. Орлику, покажи, будь ласка, листа. . . . Ось лист, адресований до мене, але стосується він вас усіх. — І гетьман підняв угору переданого Орликом листа — великий жовтуватий згорток паперу, принесений езуїтом Зеленським, наставником вінницької Духовної Школи. Це був один із останніх листів княгині Дольської, але не найостанніший: завбачливий гетьман і тут дотримувався своєї тактики.

Гомін пройшов у залі: хто пише, чий лист?..

Гетьман випростався і, піднісши вгору згорток, — голосно промовив: — Панове! Цар, Меньшіков, Долгоруков та інші наші приятелі уже плянують перетворити нашу державу в московську провінцію! І тільки шведи ще зв'язують їм руки!

Гримнула зала, немов раптово хто відчинив вікна і буря, що шаленіла над Києвом, ввірвалася у палац. Полковники зірвались із місць, кілька підбігли до гетьмана.

— Так веди ж нас, гетьмане! — пролунав окрик.

— Україна гине, а ти чекаєш! — впало, як осуд.

— Славимо Хмеля, — карбуючи слова, сказав полковник ніженський, — бо визволив нас із ляхської неволі! Навіки тебе прославить народ твій, як визволиш із неволі московської!

Навіть завжди стриманий, начитаний і елегантний, Немирич, голосно додав:

— Вся Європа величатиме тебе, бо ти знищиш її нещастя!

Представник Запоріжжя, Хмілько, ставши серед залі і широко розкинувши руки, докинув:

— На Запоріжжі про Москву тільки й мови! — і він напіввисмикнув з піхов криву татарську шаблю. — Веди нас, гетьмане, бо буде запізно!

Тепер уже все було готове для виступу й рішучого удару.

— Спасибі вам, брати! — чи не вперше вжив Іван Мазепа такої форми звертання. — Спасибі вам, панове-товариші! Орлику! Напиши негайно княгині, що ми згодні, бо московський, відомий княгині, приятель non dicuntur fraterno amore!²⁾

²⁾ „Не керується братерською любов'ю” — латинське.

Борис ГРИНВАЛЬДТ*)

ОТАМАН — СИМВОЛ

У дибах він вродивсь, в неволі.
 Хто батько?
 Хмурий чернозем...
 Приборкана ж дівця-воля:
 М а т и...
 Охрещений отим ножем,
 освяченим Мельхиседеком.
 І в серці вогняним тавром:
 Д Е Р Ж А В А
 (наказ предків).
 Вогнем зови!
 Гармат розгромом!
 Чи прізвище було?
 Був СИМОН!
 (Був Юлій Цезар?
 Кир?...
 Богдан?..)
 Він гнівом був.
 Народним чином.

Київський полковник Мокієвський, наблизившись до гетьмана, тихо, але виразно промовив:

— Даруй, ясновельможний гетьмане... А може б нам і до шведів відразу ж написати?..
 Всі переглянулися.

Орлик поправляв жабо.

Гетьман в душі посміхнувся: нарешті полковники винесли пропозицію! Винісши наперед рішення, цей володар завжди діяв так, щоб воно пішло не від нього, а тільки від старшини.

— Панове! Я дякую вам за довір'я! — уникнув прямої відповіді Мазепа. — Запрошую тепер вас усіх на бенкет у нашій древній столиці! Завтра виїздимо у Батурин. А сюди, в Київ, якщо Бог поблагословить повернутися, то лише на білих конях!

— Слава! Слава! — загриміло в залі, забуваючи стогони вітру, що скаженів за стінами палацу. — Слава! Слава! — загриміло вдруге і втретє, і потонуло в перших буремних ударах бандур, що гримнули з протилежної залі, де мав розпочатись гетьманський бенкет.

А в почекальні вже з добру годину сидів, нервуючись, московський красунь-бригадир Несмеянов, вимагав побачення з гетьманом. Це вперше довелося йому так довго чекати, та й на те, щоб нарешті почути, що пан гетьман України, ясновельможний Іван Мазепа — нездужають і сьогодні прийняти не зможуть...

Ного з грозою Бог нам дав,
 І розкотилась гір розломом
 вогню й заліза хуртовина,
 ідей безумних хмароломом...
 А поклик Твій брєнів,
 як грім.
 Пливли полки вперед...
 по волю...

(Грізна,
 невблагана лавина.)
 І на глобусі писали кров'ю
 вогнисті букви:
 У К Р А І Н А

Мізерним чином Герострата
 хотіли стерти
 слово
 С И М О Н.
 І ніж дали до рук кастрата...
 І жажнулись...
 сталося:

СИМОН — СИМВОЛ!..

26—5—1952 р. Б.

ДО „ВЕЛИКИХ” СУЧАСНИКІВ

„... Не паралітик, і не лірник
 народ мій — в гураган подій
 жбурне тобою ще, невірний!..”
 Євген Маланок

Я вірю в наш святій, неглітний чернозем —
 упертий, непоборний, віковичний.
 Безбатченків облудно-дикий рев
 терпіння келих сповнить вщерть, по вінце.
 І покручів згнітеш могутнім п'ястучком.
 Не даш з оздоб-традицій Рід обдерти.
 А він же твій!.. З твоїх артерій в ньому кров.
 Душа!.. Не з трактору мотори мертві.
 Коляд озорених сніжистий перлограй
 й різдвяно-сніжна радість передзвонів
 І юність між святих загравл!..
 У серці молодість, хоч сніг на скроні...
 Не гуріт літаків, а Великодній гимн
 в простори дух розсончений зривас —
 вишнваний святовоскресний спів
 в промісню мчить блакить, як птахів зграй.
 Я вірю в чернозем неглітний наш святій,

*) В роках 1922—23 в польських таборах Каліш—Щіпборно, де були інтерновані вояки Української Армії, виходив літературний журнал „Веселка”. Як стояло в „маніфесті” групи людей, що видавала журнал, ту назву треба було розуміти, як „символ не лише закінчення бурі, але й обітниця бурі нової”...

До гурта ініціаторів і співробітників належали: Юрій Дараган, Максим Грива, Микола Чирський — всі вже перенеслися в ліпший світ. З старих Веселковців залишилося вже небагато. До них, окрім Бориса Базилевича й Е. Маланока, належить також Борис Грінвальдт. — Ред.

бо переораний з кістями гетьманів,
 князів і лицарів. Байдуже, хто носив
 їх — панцерник чи кінь... Душа та сама...
 Чи Дніпрельстан-потвора, атомний двигун,
 ракета міжпланетна, — машиністом
 все буде він, наш чорнозем-чаклун,
 — Дух Нації над селами і містом.
 Породиш, чорноземе, вільности предтеч,
 терпіння келих сповниться по віще,
 і п'ястуком могутнім покручив згнітен!..
 — Упертий,
 непоборний,
 віковичний!..

ВІР, ПОЕТЕ!

„...Сплять в степу запорожці — то-
 вариш до друга повернувся обличчям,
 порубаним в січі...”

А. Малишко

Ні, поете, не сплять,
 а обнявся борців моноліт!
 І ворожих заклят
 і злости розшаллої гніт, —
 закольчужений в дух,
 моноліт цей, не зрушать повік!..
 І ланцюг мужніх рук
 не розірве і цей людозвір!..
 Святославів тур-вой
 і Богданів орел-січовик,
 ще й крутянський герой
 та Петлюрин козак-босвик, —
 слави вічний вогонь,
 це України дух-чорнозем...
 То великий Ізгой
 мчить під сльивом небесних знамен...
 То Мазепа і Кость,
 як мemento Москві, бо не зник
 ще повстання порост, —
 крицеквіт він на мурах в'язниць!..
 Непоборність Москви
 згніт Виговський, стронців Копотон!
 Розгорнулася міць крил,
 і сталиться п'ястук перемог!
 Не тривожея! Тужний!
 Гордий будь, мій поете, і вір:
 завирус ще бій,
 той останній, грізний, громовий!..

АВТОПОРТРЕТ

Прив'язана дротом до мокрого чобота
 підощва...
 З-під п'ятки
 (в крові вся)
 онуча стирчить.
 Рукав від шинелі звиса пошматований.

І кер.

СОЛОМ'ЯНИЙ ДИМ

(Фейлетон)

Дозвольте, Шановні Читачі, ще раз взяти на зуб
 Совєтську Виставу в Нью Йорку. Не йде мені в цьому
 випадку про те, що там на ній товариші показували,
 чи як реагували на це пускання червоного блахмана
 наші, патріотично наставлені, земляки, як вони зага-
 няли в сліпий кут совєтських „інформаторів” різними,
 убивчими питаннями.

У цьому фейлетоні я хотів би потвердити однією,
 маленькою ілюстрацією стару, євангельську правду,
 що — „віра без діл мертва єсть”, і що добрими, а не
 здійсненими намірами людей вимоцена дорога до
 пекла...

Подія, як звичайно, відбувається на долинні міста
 Нью Йорку, в одній із наших книгарень. Тут зібралась
 групка ньюйоркчан, які саме того дня відвідували вис-
 таву, ну, і вив'язалась пожвавлена, переплітана вибу-
 хами сміху, балачка на цю тему.

— Знаєте що, панове? — сказав раптом один зем-
 ляк. — Коли я оглядав на їхній виставі відділ кни-
 жок і преси, мені прийшла до голови інтересна ідея!

— Ну, ну! Яка?

— А якби так хитро-мудро підсунути між їхні кни-
 ги нашу, антисовєтську літературу, га?..

Поранену голову здобить
 в мережах рушник...

Смушкова,
 покрита грязюкою й намерзом,
 шликом приторочена шалка
 висить, де погон...

В гарматнім концерті —
 шістнадцятка-пауза...
 Лиш в куль нереспіви
 разючо-жаский унісон
 з виттям льодовитого вітру осіннього
 лучить у дует...
 То ж то реквієм...
 жаль панахид...

Устами уємішка синіла...
 І схід
 у очах. Він загравою грав,
 у борні палахтів.
 Недоуздок в жмені,
 а обіч, потворою,
 підгнилого єйна вже решту дожовував кінь.
 Спокійно,
 неначе глузуючи з ворога,
 чиркнув сірника,
 зиркнув на коня
 й прикурив...

3 листопада 1919.

— Але як?! — зразу перебив його інший земляк. — Там же, при вході, стоїть контроля, і слідкує за тим, що ви вносите.

— Ну, звичайна річ, з цілим „троком” книжок ви не заїдете на виставу. Але одна людина може безпечно перенести туди під полою дві-три книжки і непомітно підкинути їх між їхні, советські... Ви уявіть собі, панове, яка сенсація вибухас на виставі, коли на станку советської літератури ви знаходите, наприклад, „Поезії” Маланюка, „Ротонду Душогубів” Осьмачки, чи книгу про Мазепу, чи „Вілу Книгу про чорні діла Кремля”, „Правда про Росію”!

— Так! Це справді була б бомба! — з ентузіазмом підхопили інші патріоти.

— Ну але що з того? — протестував далі той самий невірний Тома. — Адже советчики скоро спостережуться в чому справа та й усунуть книжки з полиць!

— Поки вони й усунуть — сотні глядачів матимуть нагоду бачити ці книги. І факт залишиться фактом, що на Советській виставі була антисоветська література!

— Знаменита ідея! — запалився до цього діла ще один земляк. — Тільки, по-моєму, нам треба підкинути туди найперше декілька наших книжок в англійській мові. Наприклад — книгу професора Маннінга про Гетьмана Мазепу, проф. М. Чировського про економічні фактори московського імперіалізму. Це буде дуже на часі!

— І зразу зацікавити цим американську та чужомовну публіку!

— Американських репортерів!

— Так! Американських репортерів!.. Ви уявіть собі, панове, що , от, завтра виходить раніше число „Нью Йорк Таймсу”, а в ньому, на першій сторінці, — новинка: „Українські антикомуністи в Нью Йорку поповнюють своїми виданнями книжковий відділ на Советській Виставі!”

— Ха, ха, ха!

— Чудесно!

— Знаменито!

— Ну, панове, нічого часу гаяти, — заметушився енергійний проєктодавець. — Я пропоную зробити зараз список книг, які варто перепачкувати на Виставу. Згода?

— Згода! Давайте!

В тій хвилині задзвонив телефон: якраз в найцікавішому моменті тієї авантюри мене викликали в пильній справі до друкарні. Поки я сходив туди і повернувся назад — у книгарні не застав уже ні одного патріота.

— Ну, чим скінчилася нарада? — питаю власника книгарні.

— Нічим, — махнув рукою книгар.

— Та як — „нічим”? Та ж ці панове плянували нести антисоветську літературу на Советську Виставу?

— Ну, так, плянували... І на плянах все діло скінчилось.

— Чому ж так?

— Проста справа: книжки треба було — купити...

Подорожній

ПОЕТ СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

З спогадів про Закарпаття

Іван Ірлявський (Рошко) народився дня 17 січня 1919 р. в селі Ірлява в двох кілометрах відстані від знаного своїми винами Середнього на Закарпатській Україні. Батько його був бідний господар у цьому селі. Під час першої світової війни, ще в початках її, як вояк мадярських гонведів дістався москалям у полон і до початків 1918 року перебував на праці в Переяславі на Полтавщині. Майбутній поет був дуже прив'язаний до своєї матері, що передчасно померла ще дуже молодою, коли йому було сім років.

Дуже багато його нердукованих віршів присвячено пам'яті матері.

До горожанської школи в Ужгороді, він ходив щодня пішки, у спеку, слоту чи в холод. Довгий — понад 10 кілометрів шлях. На північ від нього зубчастою мальовничою темно-зеленою смугою тягнеться хребет Карпат, на південь — низина. Одноманітний, нудний шлях, на якому раз-у-раз проминають авта (це ж автострада з Праги до Ясіня), а пастухи в баранячих гунях женуть овечі отари, навколо яких підстрибують маленькі дуже злобні песики.

Цей вічний середнянський образ з отарами на шляху дістався ще в 70-х роках минулого століття на сторінки званої всесвітньої географії Елізе Реклю, й, треба це визнати, не змінився навіть і від впливів колоссаль-культури та навіть проведення автостради. Отже з меншим успіхом, як стару географію Реклю, цей давній образ може придатися й для наświetлення життєпису поета з Ірляви. Лише коло с. Глибокого раптом на шляху виринають гори і знову так само раптово зникають...

Ці втомлюючі щоденні мандрівки по науку поет описав в одному своїм раннім незвичайно гарнім сумовито-зворушливим вірші.

Горожанська школа містилася під цвинтарем Кальварія, напроти старого будинку Жупанату (жупанатом за мадярських часів звали начальника комітату, щось на взір повітового комісара) старовинного будинку, який своїм стилем незвичайно нагадував будинок

Полтавського земства за проєктом Кричевського або школу ім. С. Грушевського на Куренівці в Києві, цебто будинки, збудовані в українському стилі.

Ужгород, в старовині місто князів Корятовичів, що прийшли туди наприкінці XIV ст. з Поділля, дуже нагадує повітові міста південної Волині, такі як Остріг, Крем'янець, Дубно, а трохи, щоправда, більше назвами вулиць та площ (вулиці Корятовичів) Кам'янець на Поділлі, занадто оригінальне, з яким можна порівнювати хіба одиноке Мон-Сенмішель в Бретані. Капітульна ж вулиця в Ужгороді живо нагадує деякі старовинні вулички горішніх частин Києва — Печерська та Звіринця... Взагалі від Ужгородських вулиць та краєвидів віяло Україною. Від не одного киянина доводилося чути, що їм здавалося, що ужгородські сліпці, які на вулицях жebraли, на мотив „Ой, дайте та не минайте!“, сидючи коло своїх полив'яних дерев'яних мисочок, до такої міри нагадували давніх київських сліпців з Андріївського та Хрещатських спусків, що здавалося, ніби ці сліпці також виємігрували сюди з Києва...

На чолі горожанської школи, сучасної по будові, але чимсь дуже подібної до сусіднього Жупанату, стояв фаховий учитель Гадяк, надзвичайно вмільний, дбайливий та тактовний педагог-громадянин, що дуже опікувався освітою та вихованням дітвори з-поміж незаможного закарпатського українського селянства, занедбаного не лише за давніх святоштанських мадярських часів, але також і за модерних святовацлавських аграрницько-чеських... Гадяк року 1919, як дуже багато інших українців, прийшов на Закарпаття з Галичини. Чеська окупаційна влада від р. 1924 починаючи, ретельно щороку викидала „за мезе республічкі“ десятки найкращих українських педагогів „пржіванрдовальцоу“. Але всіх і до кінця не встигла викидати, бо на місце старих приходили нові „чехачкове“ (або, як їх пізніше звали „наші фурианти“) не дуже то намагалися пхатись „до те vzdalene a nevzdelane zeme“, де ніхто не вмів виробляти їхніх національних „кнедлікоу а вомачкі“, призначати своїх аграрних мадярів на учителів. Лойза Розсипаль, віце-губернатор, що сидів у Жупанаті, при найбільшій бажанні не міг, бо мадяри не знали

жадної з слов'янських мов, включно з літургійсько-біблійською церковно-слов'янською, найбільше придатною (бо для дітей мало зрозумілою) для чеської адміністрації, а т. зв. „руськіє“ теж не завжди воліли марнувати своє шикове життя у карпатських нетрях. Крім Гадяка в цій школі навчав також відомий місцевий педагог Павло Яцко, також дуже добрий українець (1886—1938).

За мадярського панування Закарпаття до такої міри було відтяте від решти українських земель, що навіть книжок українських там не було. Мадяри допускали лише те, що друкувалося т. зв. язичієм, себто літургійською церковщиною, або просто московські книжки. На цьому ґрунті зрозуміле оповідання Яцка про те, як велике було його здивування, коли до рук його, ще коли він був підлітком, дісталася перша українська книжка. Не тому, що вона українська, а тому, що цілком для нього зрозуміла... Він звик до того, що книжки, друковані кирилицею, які він уважав нашими, були незрозумілі через свою московщину чи церковщину (тоді як чужі — мадярські всі були зрозумілі для нього, бо мадярську мову він встиг вже вивчити. З інших оповідань Яцка цікаве те, як він під час втечі з московського полону (він боявся Сибіру, де москалі голодом та голодом винищували полонених) влітку, пробираючися по ночах через Україну, а вдень — відлежуючися по селянських клунях, лежачи на соломі в одного українського селянина, вперше в житті дістав до своїх рук „Кобзаря“.

В Горожанській школі була так добре поставлена справа викладання науки, що Рішко міг р. 1934 без особливих труднощів вступити до Мукачівської Торговельної Академії, на чолі якої від р. 1918 стояв видатний місцевий педагог, Штефан, у рр. 1938—39 міністер освіти в уряді Карпатської України.

Ця школа була без сумніву однією з найкраще поставлених шкіл, в Мукачеві, гнізді т. зв. істинно-руських мадяронів, в руках яких була гімназія на чолі з одним загальновідомим сафандулою та бамбулою — дир. Драгулою, загальним посміховиськом, що не вмів говорити як слід жадною слов'янською мовою, та учительською семінарією, рівно ж ультра-руською (принаймні з трьома ес). Торговельна

Академія в Мукачеві була неначе острів-фортеця посеред ворожого гунґаро-москальського багна.

Всупереч повітово-тихому та патріархальному Ужгородові в маленькому Мукачеві на корсо жваво пульсувало життя: молодь різних напрямків жваво сперечалася, цікавлячись не лише спортом, евентуально навчанням, інколи — зрідка літературою, але й актуальною політикою. Чутки, новини, нові політичні дотепи й анекдоти кольпортувалися, переінакшувалися і виникали на цьому людному корсо, де серед прогульковців у певні години дня переважали саме учні, які найживіше переймалися нервово піднесеним гомоном (чи, властиво, творили його) цієї головної артерії маленького, але жвавого міста.

Трохи осторонь міста Мукачева височіє кругла, наче шапка, гора, увінчана замком, де в часі першої світової війни стояв деякий час кіш Українських Січових Стрільців, хроніст якого, незабутній Новіна-Розлуцький писав легкі принагідні вірші з приводу різних кошових подій та пригод в Мукачеві та навколо. По невдачі Молдавського походу грецьких повстанців р. 1821 провідник його кн. Іпасіланті був довго в'язнений в цім замку, де чи то від ран, чи то від щирої австрійської опіки вмер, але похований був у Юрїївській церкві біля собору Софії в Києві, праворуч одразу при вході. Але Юрїївську церкву збурили большевики, певно нема вже й кріслатих лип, що її щільно оточували і від яких було так темно в церкві, й згадувати про це, мабуть, зайво...

По той бік прудкої Ляториці під зеленою Чернечою Горою стояв старовинний монастир Василіян. Ця місцевість і будова церкви дуже нагадували краєвид з чудесною стрункою бароковою церквою в Межигіррі над Дніпром коло Вишгорода, вище Києва.

Під зеленою Чернечою Горою в білому монастирі цілими днями лунали сумні чернечі співи. У передпокої примонастирського будинку відвідувачів вітав великий портрет князя Коріятовича, що нагадував Байду Вишневецького та гетьмана Дорошенка та дещо менший (типового кавалера поч. XVIII ст.) портрет Раца, великого неґоціанта сербського чи долматського роду, що своєю щедрою фундацією спричинився до розбудови монастиря. Худор-

лявий елегантний патрицій Рац з тоненькою шпадою при боці й велично-огрядний Коріятович з берлом в руці... В бібліотеці монастиря було багато старовинних книжок. А поміж них одна з найстарших — Острозька Біблія (1581 року) дуже добре збережена, хоч і зазнала чимало лиха. За свій довгий вік, про що свідчили покрайні записи, з яких пригадую лише один про те, що сію книгу малярський капітан-генерал (здається Караффа) при здобутті міста р. при бл. 1596 викинув разом з іншими на міську площу, де вона пролежала під дощем у болоті два чи три тижні... Напис, до речі, з усіма старовинними своїми ерамі та йорами — дуже доброю живою народньою українською мовою, а зовсім не якоюсь там царевакшайською чи валакаламською московщиною.

Один з найліпших, хоч і досить ранніх, віршів Ірлявського п. з. „Монастир” навіяний напевно саме цією Чернечою Горою.

Торговельна Академія в Мукачеві була одинокою українською твердинею в місті, де інші дві середні школи — учительська Семінарія та гімназія були в мадяроно-москвофільських лабетах. Але тим жвавіше й бадьоріше трималися торговельники, бо вороги були близько й було їх багато. Зрештою, було чимало українців і серед учнів семінарії та гімназії, але їм доводилося ховатися з своєю національною приналежністю та почуттям. Решта — були запаморочені й спантеличені ворожою Україні інтернаціональною пропаґандою під пісеньким капюшоном московської „скуфейкі” со ко-саваротками та балалайками”.

Ще на початку 20-х років відомий український бандурист Василь Ємець прийшов до мукачівської гімназії й попросив у директора, яким тоді був брат празького сумнозвісного „професора” — навіть не бурбона, а просто барбоса — й ніби академіка аж двох скомпромітованих ним академій (титул цілком незаслужено одержаний за публікацію чужого листування) — Францева, варшавського істиннорускава чеха. Наш бандурист свого часу скінчив історично-філологічний факультет аж у самій Москві й міг звернутися до директора Францева чистою московщиною.

Той радо погодився впустити бандуриста до школи й скликав всіх учнів на концерт Ємця.

Ємець заспівав спочатку трохи старих козацьких пісень, супроводячи собі грою на бандурі. Згодом — прочитав цілий виклад з української історії та ще який! А потім знову багато співав та грав. Успіх був нечуваний, неймовірний! Учні москальсько-мадярської гімназії несподівано почули правду про те, хто вони і чії діти. Але директор Францев по скінченні концерту прошипів Ємцеві гадючим сиком, що нега його не переступить більше через пороги дорученої йому школи. Та Ємець взяв собі бандуру на плечі й пішов співати по інших школах.

Коли вже наприкінці 30-х років в Ужгороді в замкненому колі вперше поставили фільм про Тараса Бульбу, потворно протиукраїнський виріб (з участю двох полків мадярських гонведів) міжнародніх ворогів України, то Шкільний референт вислав рецензента з галицьких ренегатів-москвофілів, щоб оцінити, чи можна водити учнів на цей фільм. І цей рецензент все ж знайшов, що у фільмі проте знайшлося кілька ніби дуже рідких українських моментів, від яких може спалахнути приспане національне почуття учнів — і Бульбу навіть переробленого на верцінсько-шалапінську „зяльоную кракаділу” (що її співають мадярські гонведи на кінці фільму) чеський реферат забронював для учнів шкіл Закарпаття.

В таких обставинах, коли життя приносило багато подібних випадків, особливо в Мукачеві, мало не щодня, існувала маленька українська республіка в Мукачеві, де вчився й маленький, тендітний та жвавий Ірлявський. Ірлявський так цікавився й жваво переймався політичними актуальностями, що навіть часто жартома казав про себе, що „без обговорення останніх політичних подій та повідомлень з усіх боків та в подробицях” ніяково залишати ввечері каварню чи винарню.

За його шкільних часів найважливіший відгомін будила місцева красва Закарпатська преса. Тому слід згадати про неї бодай коротко.

Це були в першій черзі українські часописи: спочатку це була „Пчілка” — журнал для підлітків (зник у р. 1932), тоненький студентський місячник „Пробоем”, що від грудня року 1933 виходив з цензурних причин у Празі, де було дещо вільніше, тижневе „Українське Слово” та двотижневик „Вперед”, обидва в

Ужгороді, дещо пізніше в Мукачеві почала виходити й „Земля і Воля”.

Найпопулярнішим місцевим автором був дуже здібний фейлетоніст Марко Бараболя, виростлий на сторінках „Пчілки”, що однаково добре володів віршем та прозою. Чехи в інтересах чехізації для запаморочення місцевого населення старанно роздмухували т. зв. „язиковий вопрос”. Професор Полівка мав скликати в Празі нараду представників різних напрямів та йаргій у справі язиковій. Бараболя, довідавшись про це, одразу написав віршований скетч, де виступають „типові” представники майбутньої конференції.

Відкриваючи її, головуючий професор Полівка, чех, у Бараболі висловлювався по чеськи так:

Мілі панове а дами,
Рачте урчіт, просім, самі
Які язык мусі міт
Подкарпаторускі лід.

Один український професор, скептик та песиміст, звертається на конференції до селянина з такою орацією:

Хлопе, покажи язык!
Чи до нього ти привик?
Чи тобі він відповідний,
Може й зовсім непотрібний?

і т. д. і т. д.

Коли ця конференція таки справді відбулася в далекій Празі, але скінчилася неуспішно, бо кожна сторона лишилася при своїх поглядах, то один учасник вийняв з портфеля число часопису з скетчем Бараболі й голосно зачитав його. Всі мусіли погодитися, що дійсно Бараболя не помилився й зарані дуже коротко, але точно і zarazом влучно визначив, хто і як виступатиме на язиковій конференції. У „Світлі”, а згодом у „Землі та Волі” на злободенні місцеві теми писав Кейленк Віллі (Василь Куриленко), фейлетони якого не западали в пам'ять так, як Бараболі, але все ж на деякий час давали притоку для жвавих дискусій та обміну думок.

На сторінках „Українського Слова” коротко й раптово, але бурхливо промайнув з кількома фейлетонами Контрапункт. Останній його фейлетон з приводу „довго очікуваного” (від довгих років) приїзду Бенеша, був такий влучний і мав такий довгоневгавуючий розголос,

що автор уважав за конечне негайно „нагло вмерти”, щобто припинити дальшу продукцію фейлетонів...

Сам Контрапункт був незвичайно обурений на редакцію „УС”, що його твір був вміщений без традиційного супер-наголовку „фейлетон”, і навіть дав вислів своєму обуренню, надіславши (за позичені гроші) до редакції роз’яреного листа — експрес-рекоменде — на якій підставі „УС” дозволило собі порушити всі добрі літературні традиції і т. п. Але тільки тому, що цей твір пішов під дійсно бляшаною назвою „Інформації з приводу приїзду міністра Бенеша” (а також тому, що була величенька спека) цензор осовілий від задухи та спеки, вирішив, що зовсім не варто читати таких довгих та напевно нецікавих, і, мабуть, пісно-урядових інформацій, і число „УС” вийшло без широкої цензурної плями замість фейлетону.

Перший день (3 чи 4 червня 1934 р.) минув ще без подій, якщо не рахувати подією виступ-виклад самого міністра-професора в залі міського кіна про проблематику (соціологічну, культурну, релігійну, історичну, політичну і т.д.) цієї „країнки”. Контрапункт, що мав якісь таємничі відносини до обох кінотеатрів у місті, разом з ключами до них обох у кишені, на початку викладу Бенеша непомітно, але звикло-заклопотано вислизнув у своїм звичайнім негліже з кабінки кінооператора, сів у пустому першому ряді крісел акурат навпроти викладача-міністра та розклав на колінах папірці для анотацій. Пані міністрова, Ганна Бенешова, що сиділа одна в цім ряді, спочатку непомічена автором фейлетону, здивовано дивилася на нього, гадаючи, що ця мара поруч неї це може хтось з незнаних їй місцевих охоронців особи міністра чи просто не знати хто...

Аж другого дня ввечері, коли хтось з провінціалів встиг прочитати „Інформації” та приїхати з села до міста і там з кимсь „поділитися”, сенсація скандалу, наче велетенський гриб, почала наростати у трьох міських каварнях — Коруні, Борченці та Пурмі. На третій день одна старша пані, дружина одного названого у фейлетоні діяча, знайшла таки п. Контрапункта в одній канцелярії, де фейлетоніст інколи доривочно відпрацьовував свої урядові години. В сумежній бібліотечній залі було дуже виразно чути, як високодостойна пані щиро

запевняла фейлетоніста, що коли б вона тільки знала хто є автор, вона б йому видряпала очі... На шостий чи сьомий день, звичайно такий бравурний Контрапункт, цим разом не на жарт пригнічений зростанням популярности просив, щоб йому з друкарні повернули — на кожний випадок — оригінал його твору. Кажали, що місцевий поліційний президент з т. зв. типово-слов’янським і навіть вагнерівським прізвиськом (якщо не Зігфрід, то напевно Льюенгрін чи навідворот) поклявся викинути автора („це напевно емігрант, бо в тутешніх звідки взялася б така зухвалість”!) за межі республіки.

Одинокий Льюенгрін не міг би вплинути на зісuttя Контрапунктового настрою, але на тлі нечуваного й все далі ростучого свого „літературного успіху” з обіцянками хоч би видряпати очі, це могло остаточно вплинути навіть на найбадьоріші нерви.

Оригінал цього славетного твору, як виявилось, вже рясно засиджений мухами, цілком байдуже лежав собі неприкритий нічим, крім сніданку Андрія, робітника, на вікні друкарні „УС”, й навіть не підозрівав, що йому судилася така голосна слава...

Часописи протилежного, щобто т. зв. московського, а в дійсності приховано-мадярського напрямку, були мало цікаві. Перш за все, своєю мовою, бо це було т. зв. язичіє, що ніяк не відповідало живій мові або мішанина язичія з народніми тутешніми виразами, але такі вирази були в кожній місцевості інші, а тому це було знову таки не дуже зрозуміло. Виняток становив одинокий фенциківсько-фашистівський щоденник „Наш Путь”, який виходив справжньою московською мовою, знову таки зрозумілою виключно для емігрантів, а не тутешніх читачів. Як газета „Наш Путь” не був цікавий. Але цікаве було докільля його.

Степан Фенцик був дуже здібною людиною. Мав потрійний докторат (богословія, право, музикологія). Спочатку, по розвалі австро-угорської монархії, він навіть не тримався за маляр, коли капеля Кошиця на початку 1919 року переїздом на Захід опинилася в Ужгороді, то чехи з своїм тодішнім шефом уряду московфілом Крамаржем дуже вороже поставились до українських співаків й капелі Кошиця вже загрожував примусовий поворот. Але

В ОКУПОВАНІ УКРАЇНІ

П. Кізко

НОТАТКИ ПРО ЛІТЕРАТУРНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ**Ідеалізація вбивць**

Харківський драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, колишній театр Леся Курбаса, виставив цього року п'єсу Михайла Стельмаха „Кров людська — не водиця”, написану автором на основі свого однойменного роману. Цей роман у советах набув широкої популярності, він був удостоєний лавреатської премії і навіть перекладений на мови сателітних країн. Ця „популярність”, мабуть, зумовлена тим, що Стельмах у тому романі нагромадив купу жахів, страховинних видовищ в українському селі в часи колективізації й розкуркулення селянства. При чому за весь цей кровопролитний жах письменник обвинувачує... українське селянство, що творило спротив московській колхозній неволі, московсько-большевицьким терористичним акціям над непокірним українським селом.

У виставленій харківським театром п'єсі „Кров людська — не водиця” (постановник В. Крайниченко) українських селян-„куркулів” показано як диких звірів, які чинять вбивства і погроми в селі, зокрема ж над сільськими комуністами та активістами, справляють п'яні оргії тощо. Вони навіть вбивають... дітей, нехай і комуніста. І ніби саме оці „куркулі” проливають людську кров, тим-то й пісня звучить над усіма тими подіями: „Кров людська — не водиця, проливати не годиться...”

Тенденція цього твору не нова в большевицькій літературі: отими „куркульськими жахами” прикрити фактичного винуватця тих жорстоких часів — комуністично-московських окупантів України, які чинили

справою зацікавився аматор музики та співу Фенцик й добився від Праги дозволу для капелі їхати далі. Фенцик був першим секретарем ужгородської „Просвіти”. Але незабаром по наших невдачах, він швидко зорієнтувався, що на українській справі тяжко здобути собі капітал. Ідучи слідами свого батька, він номінально став москвофілом. Але в ґрунті речі служив двом панам — своєму честилюбству та мадярам.

Старенька мати Фенцика, вдова видавця дивоглядного „Лістка”, не раз казала професорові Бірчакові, який харчувався в її домі на початку 20-х років: „не думали ми, що ви (себе то українці) прийдете до нас з торбами”. — Скорше, мабуть, думала, що прийдемо в сьайві зброї...

(Закінчення в наступному числі)

страшний погром над українським селом у відомі прокляті тридцяті роки. Стельмах і постановники п'єси, в жалюгідний спосіб викрививши ту дійсність, до фантастичного розміру ідеалізують справжніх убивць — комуністів. У фіналі вистави показується сільського комуніста, який високо тримає дитину-немовля і врочисто проголошує: „Ось твоя земля!”

Критика, яка так „розвінчувала” культ особи Сталіна, прикинулася в даному випадку немов би сліпою і дурною та не вбачає в цьому фіналі власне символічного протегування культу особи Сталіна, бо це ж Сталіна завжди мальовано на плякатах з дитиною в руках, як „любителя” і „опікуна” дітей, насправді ж — їхнього вбивника.

Те саме і з отим сільським комуністом у Стельмаховій п'єсі.

Треба сказати, що й тема нової Стельмахової п'єси не нова. Вона вже висвітлювалася в Микитенковій „Диктатурі” ще в 30-х роках, у Головковому „Бур'яні” та інших. Але тим паче це не скидає вини з Стельмаха і постановників його п'єси за ту отруйну проповідь, яку вони проголошують на явну шкоду своєму власному народові.

Патос

Кіноповість Олександра Довженка „Поєма про море”, а потім (уже по смерті автора) поставлений київською кіностудією цей фільм, викликали були в офіційній критики і цензури надзвичайно схвальну оцінку, а Довженко удостоївся посмертної „ленінської премії” за цей твор. За що ж його так розхвалено? У кіноповісті і в фільмі надзвичайно в романтичному, піднесено-патетичному тоні зображено „героїку” будівництва т. зв. Каховського моря, тобто, Каховського ГЕС. Що Довженко був талановитим майстром частю природних і нежиттєвих, сказати б, неземних явищ, — це факт. І от таке нежиттєве він вигадав і про т. зв. Каховське море, показавши в своїй кіноповісті прямо неземних людей сучасної каторжної совдійсности, попросту „небесний рай” на землі. В цьому цензори якось не добачили глуму, іронії і пародії автора на большевицьку „героїку буднів”. Тепер дехто з критиків і письменників дошолопав, що Довженкова „Поєма про море” — це зображення не-реальної дійсности. Попавши в незручне положення (бо ж та „Поєма” нещодавно нагороджена „ленінською премією”), літературні політкомісари почали завзято боронити той вифантазований твір від нападів. Леонід Новиченко на III з'їзді письменників ССРС у травні ц. р. заявив:

„Я повністю згоден з Олесем Гончаром, який захищає тут „Поєму про море” Довженка від несправедливих звинувачень у ложному пафосі і пануванні цілковитої умовности (тобто вигадки і брехні, — прим.

автора), яка, як здається деяким критикам, зовсім не-сумісна з життєвою правдою (підкр. П. К.)..."

А згадуваний Олесь Гончар скаржився, що деякі, навіть відомі письменники, висміюють Довженків патос у „Поємі“, патетику, його нахил до „великих слів“...

От уже воістину мудра народня приказка: правди в мішку не затаїш. Виходить, що в найважчих умовах затиску свободи думки і слова українські літератори в Україні можуть бачити і навіть казати, що московсько-большевицька реальна дійсність рабства і погноблення не може затулитися навіть такими ложно-патосними „великими словами“, як у Довженковій „Поємі про море“.

„Виторгували“

Московська „старшобратська опіка“ над українським „младшебратством“ так опікає українську підсоветську літературу, культуру і її творців, що навіть найбільш податливі тій опіці змушені іноді протестувати проти несправедливого покривдження „старшим братом“.

На III-му з'їзді письменників ССРСР у Москві „голова“ Спілки письменників України Олесь Гончар виступив з таким протестом:

„...Якщо говорити про українську літературу, то вона не дуже зігріта увагою „Литературной газети“ (московської, — П. К.).

Більш того, до нас „Литературная газета“ нерідко просто несправедлива. Виходить так, що коли заходить мова про українську культуру, то під рукою у товаришів з „Литературной газети“ найчастіше виявляється такий засіб, як дьоготь. Дьоготь, дорогі товариші з „Литературної газети“, — чудова річ для змазування чобіт, і наші українські чумаки вміло користувалися ним в минулому. Стосовно ж до літератури чи музики дьоготь — річ зовсім непридатна. Одначе саме він нерідко використовується вами, коли мова йде про нашу культуру — чи то про повість старого харківського письменника Костя Гордієнка, добре прийняту в нас читачем, чи про нову ліричну пісню Майбороди і Малишка..., чи навіть про такий клясичний твір, як недавно знайдена симфонія невідомого автора минулого століття... До речі, після фейлетонного виступу „Литературной газети“ з цього приводу група відомих діячів української літератури звернулася з письмовим протестом в „Литературную газету“, але їх лист так і не з'явився на її сторінках, їм навіть не відповіли“.

Не знати, чи цей і інші виступи, чи які інші причини, але, треба сподіватися, все ж таки внутрішнє невдоволення в українській підсоветській письменницькій організації московською „опікою“ призвело до того, що в червні ц. р. до Києва прибула ціла група московських літераторів і критиків на чолі з самим головним редактором „Литературной газети“ С. С. Смірновим, де й відбули „творчу“, „дружню“ розмову з українськими літераторами на окремо скликаним засіданні президії СПУ. Як повідомляв київська „Литературна газета“ з 16 червня 1959 р., Смірнов „докладно

розповів про заходи, які намітила редколегія щодо поліпшення роботи газети..., враховуючи критику на адресу газети з трибун республіканських та III Все-союзного з'їзду письменників“. Але він одночасно закликав до „постійної активної допомоги й участі в газеті письменників усіх братніх республік“.

Завідувач відділу „літератур народів ССРСР“ Ю. Суровцев, що теж прибув до Києва, виклав присутнім на засіданні СПУ „основні напрямки роботи відділу“...

Закінчилося те засідання тим, що московські „гості“ (яких ніхто не просив) зачитували українських письменників та приобіцяли, що „всьо будет харашо“, і Олесь Гончар та інші задоволилися тим, що „Литературная газета“ надалі буде в „тіснішому творчому співробітництві“ з українськими письменниками...

Отже, українські письменники своїми протестами перед московськими „браттями“ виторгували „тісніше співробітництво“, тобто, ще більшу свою залежність від них. Так ніби добрий намір обернено проти самих себе.

Москалики Смірнов і Суровцев, повернувшись з Києва в Москву, будуть задоволено посміхатися, що й цим разом вони одурили наївних „хохлів“...

Від „великої літератури“ до... публіцистичних статей

13 червня в Києві відбулася спеціальна нарада „з питань створення нарисів та публіцистичних статей“ про „героїчну сучасність“. В нараді взяли участь письменники, публіцисти, працівники видавництва та періодичних літературних видань.

Заступник голови СПУ Любомир Дмитерко, що відкрив був ту нараду, заявив, що „письменники і журналісти України повинні зосередити увагу на оперативному яскравому відображенні сучасного життя, на показі героїчної праці будівників комуністичного суспільства...“ Для цього письменники і взагалі творчі слова повинні звернутися до писання нарисів і публіцистичних статей.

Державне видавництво художньої літератури в Києві вже й провело нараду з письменниками-нарисовцями, які мають у нарисах і статтях відображати оту „героїчну сучасність“. Але, як виявилось з доповіді директора видавництва О. Бандури, „серйозною небезпекою є низький художній рівень окремих (?) рукописів... Доводиться повертати їх на доробку, іноді й не один раз...“

На нараді говорено про те, щоб до писання нарисів і статей залучити і найвидатніших майстрів слова, і звичайну рядову українську інтелігенцію, і навіть робітничі та колгоспні робітничі сили. Поети мають тепер писати не вірші, а літературно-публіцистичні статті і нариси. Донецький молодий поет Євген Лютюк написав уже такий віршований репортаж про працю т. зв. комуністичних бригад. Той репортаж є зразком не абиякого падіння поезії, її формально-мистецького й змістового спотворення.

В усякому разі згадана нарада є живим історичним свідченням зведення української белетристичної та

поетичної творчості до рівня газетних дописів. Нарада стверджує й інший досить маркантний момент: українські літератори на нашій Батьківщині уникають писати твори про досить негероїчну, а навпаки — убого-злиденну дійсність під московсько-большевицьким чоботом. Щоб буквально видушити з письменників такі твори, большевики й вдалися до такого заходу, як примус писати нариси і статті.

Не мистецтва, а механіка...

Про сучасний стан української літератури під софитами, зокрема ж літератури белетристичної, дають характеристику неодноразові виступи самих письменників і критиків в Україні. Наводимо кілька з них.

„За чотири останні роки на Україні вийшло понад півтори тисячі книжок, серед них мало не 250 нових романів та повістей. Треба визнати, що мало у нас ще книг, які гідно відбивали б багатогранність і велич, творче піднесення і перемоги нашої доби розгорнутого комуністичного будівництва. Слід рішуче засудити горезвісну „теорію дистанції“, прихильники якої твердять, ніби письменник лише тоді може створити високохудожню річ, коли від описуваних подій його відділятимуть роки (інакше кажучи, письменники не хочуть писати про сучасність, — П. К.). Во, мовляв, тільки тоді, коли ці події „устояться“, коли стане відомий їх результат, — художник матиме змогу збагнути їхню сутність...”

У багатьох творах ті чи інші явища нашого життя висвітлюються натуралістично, поверхово-реєстраторськи, в бляклій, давно амортизованій художній формі... Романисти і повістярі, ліплячи так-сяк сюжети, не турбуються про те, щоб глибоко і природно мотивувати поведінку героїв. Вони часто підганяють цю поведінку під свій задум...

Не можна не заперечити проти примітивізації нашої сучасника, збіднення його духового світу, зведення його до рівня пересічного обивателя...

Ми бачимо, що і досі з наших редакцій, з наших видавництв виходять книги бліді, нудні, скороспілі, від яких читач відвертається...”

(Микола Важан: з доповіді на IV з'їзді письменників України в березні 1959 р.)

„Збліднілий, принижений, а то й ущербний герой ряду творів переконує, що нам треба воювати за духово багатого героя наших днів...”

Слабкість композиції, нехтування мистецтвом психологічного аналізу, фіксація подій замість психологічного розкриття, пластичного оформлення — чи не найбільш відчутні хиби багатьох наших прозових творів. А це веде до втрати читабельності, до художньої квалості творів...”

(Леонід Новиченко: з доповіді на засіданні секції прози при СПУ, в жовтні 1958 р.)

Але найяскравіше, мабуть, схарактеризував стан українського мистецтва взагалі в умовах „сучасної України” Олексій Полторацький у своїй статті „На ниві художньої кінемаграфії”, вміщеній в журналі „Вітчизна” за лютий 1957 р. І хоч та стаття зачіпала

тему фільмової продукції та була оголошена більше, як два роки тому, вона може стосуватися і до літератури та культури в Україні, не втрачаючи своєї актуальності. Отже, Полторацький писав:

„Героїв майже всіх фільмів на сучасну тематику легко розкидати за відповідним амплуа — майже в такому обмеженому й чітко окресленому виборі, як це дозволяє, наприклад, жанр оперети. Новатор-робітник; адміністратор-консерватор (директор заводу або голова колгоспу); резонер-партійний керівник; лиходій — клясовий ворог (іноді на це місце підставляється хуліган або носій клясових пережитків минулого); дід-пасічник (може бути і рільником); ліричний герой; лірична героїня; міщанка старшого або молодшого віку; характерний комік (вживається як засіб боротьби з нудьгою) — от, здається і весь нескладний набір „типажу”, який кочує з одного фільму до другого і варіюється залежно від тематики і того чи іншого повороту нескладного сюжету. Замість того, щоб іти від дійсності до узагальнення, автори більшості сценаріїв ідуть від схеми шаблонного наслідування вироблених „зразків”. Шаблонний сюжет... складається, як той механізм — краще чи гірше зроблений, — із кількох коліщаток і важелів. Існує саме механічний виріб, а не органічний твір мистецтва...”

Виявився автоматизм сприймання того чи іншого актора, автоматизм, який призводить до смерті справжнього мистецтва. Коли ми бачимо в фільмі на сучасну тему актора В. Добровольського, то наперед знаємо, що він буде персоніфікувати собою партійну думку або волю військового командування. Поява артиста Радчука на екрані уже дає зрозуміти, що за його персонажем криється шкідник або шпигун, або, в крайньому разі, — бюрократ і консерватор. Глядачеві усе наперед ясно, наперед зрозуміло, хто переможе, а хто буде викритий, а хто сам з власної волі чи під впливом обставин перекується...

Просто соромно дивитися твори лякувальні, позначені схемою небажанням заглибитися в психологію дійових осіб, стильовим безсиллям, твори сірі й невірні, до нетерпимості подібні один до одного...”

Чи варто ще щось до цього додавати?

Коментарі, як кажуть, зайві.

Малоросизація в дії

В ділянці шкільництва в Україні діє „закон” малоросизації культури, за яким в українських школах московська мова є домінуючим предметом навчання. В українській підсоветській літературі запроваджується правило, за яким велике число українських літературних органів (включно з київською „Літературною газетою”, яка часто друкує на своїх сторінках цілі шпальти московською мовою) видаються мішаними мовами. „Над Південним Бугом” — альманах Миколаївського літоб'єднання, „Десна” — літературно-художній альманах Чернігова, „Дніпрові зорі” — літературно-художній журнал Черкас, „Наддніпрянські зорі” — літературно-художній та громадсько-політич-

ний альманах Херсону, „Степ” — літературно-художній та громадсько-політичний альманах Кіровограда, „Літературна Ровенщина” — альманах літературного об'єднання при обласній газеті, — всі ці і інші видання друкуються українською мовою впереміш з московською, українських авторів разом з московськими. Дев'ятнадцята книга альманаху Одеської філії Спілки Українських Письменників „Літературна Одеса” (за 1958 р.) рясніє такими іменами авторів і назвами книг: Юрій Трусов — „Падение Хаджибея”, А. Зорич — „Капитан дального плавания”, В. Лясковский — „Голубая лента”, Юрій Усиченко — „Конец „голубой смерти”, Віктор Вершадський — „Светлана”, Олександр Уваров — „Сыну”, Євгеній Скрипко — „Друзья и родители” і ін. Задати б „українському” міністерству освіти в Києві шкільну арифметично-геометричну „задачу”: скільки площі в одеському літературному альманасі займають писання українських авторів і українською мовою, і скільки — московських (як теж і українських) московською мовою? Пропорція вийшла б явно не на користь „суверенній” УССД...

Куди діваються вчителі з вищою освітою?

„Порівнюючи з 1956 роком загальна кількість учителів (по Україні, — П. К.) збільшилась на 15 тисяч, а загальна кількість учителів з вищою освітою на 26 тисяч, кількість учителів з середньою і незакінченою середньою освітою зменшилась на 3 тисячі. Тепер у школах системи Міністерства освіти УРСР працює 335,952 учителі, з яких мають закінчену педагогічну освіту 95,4 процента.

Нові учбові роботи школи постійно вимагають дальшого невинного й систематичного удосконалення фахової кваліфікації... особливо вчителів без належної освіти.

Найгірший стан з педагогічними кадрами в Чернівецькій, Закарпатській, Полтавській, Хмельницькій областях та в м. Севастополі. У Закарпатській області кожний четвертий учитель VIII—X класи не має вищої освіти. У VIII—X класах шкіл Полтавської, Миколаївської, Кіровоградської, Житомирської і Вінницької областей кожний шостий учитель не має вищої педагогічної освіти.

... Порівняно з минулим навчальним роком у школах м. Києва (зав. міськвно П. І. Островська) кількість учителів з загальною середньою освітою збільшилась на 33 чоловіка, в школах м. Севастополя (зав. міськвно В. О. Шуволова) кількість учителів з загальною середньою освітою збільшилась на 48 осіб, у школах Тернопільської області (зав. облвно С. Й. Софіянчук) кількість учителів з загальною середньою і незакінченою середньою освітою збільшилась на 63 (!) чоловіка, а в школах Волинської області (зав. облвно А. П. Курченко) кількість учителів з загальною освітою збільшилась на 71 (!) чоловіка... („Передпідготовка вчителів у нових умовах роботи школи”, передова „Радянської освіти” ч. 24 за 13 червня 1959 року).

Навіть неуважний читач може помітити з наведеної цитати, що кількість учителів з вищою освітою в

Україні зростає, а по школах таких учителів меншає, а навпаки — зростає число вчителів з середньою або й незакінченою середньою освітою. Звідки така загадка? Що це має значити? Це є наслідки колоніальної політики Москви на Україні. Всяка колонія в системі тієї чи тієї імперії, а московської тим паче, багато з себе видає, а мало з того користає. Так і у випадку з українськими вчителями. Україна готує учителів з вищою освітою, а їх пожирає московська імперія в своєму справді „необ'ятному” лоні, очевидно, забираючи їх у провідні центри імперії, а українські області й райони (периферії) можуть обходитися й посередніми кадрами. Це, грубо порівнюючи, як з українськими футболістами. Добрі футболісти в Україні, безумовно, є. І вони могли б створити першокласну збірну дружину, і виступати на міжнародних аренах, і побивати цілу збірну есерії, але ж... усіх найкращих і найталановитіших спортсменів забирає Москва.

Те саме в даному випадку з учителями.

У вузькій рамі або в соцреалістичному „кафтані”

„Які фільми покажуть на Декаді української літератури і мистецтва у Москві кіностудії республіки?” — таке запитання поставила київська „Літературна газета” перед В. Д. Кондратенком, начальником Головного Управління по виробництву фільмів Міністерства культури УССР, і в ч. 48 за 12 червня 1959 р. подала відповідь:

„Наші дні” — фільм про „зміни, які сталися в свідомості людей у новий період побудови комунізму”;

„Слуга народу” — фільм про советську жінку, її „самовіддане служіння народів”;

„Іванна” — фільм, що „викриває підступну діяльність представників греко-католицької церкви в західних областях України”;

„Народження пісні” — про народні таланти України (очевидно, про такі, як „народня поетеса” Параска Амбросій і ін.);

„Таврія” — фільм за однойменним романом Олеса Гончара;

„Кров людська — не водиця” — фільм за однойменним романом Михайла Стельмаха;

„Жити хороше!” — фільм-комедія про молодь, „будівників комунізму”;

„Роман і Франческа” — фільм на тему боротьби за мир;

„Спрага” — фільм про „патріотичний подвиг героїв Вітчизняної війни”;

„Здрастуй, Дніпре” — про будівників Кременчуцької ГЕС та інші.

З самого переліку назв і змісту фільмів, поминаючи вже сам факт значення влаштовуваних Москвою подібних „декад”, можна бачити, у якій вузькій рамі перебуває українське фільмове мистецтво під більшовиками. Тема фільмів звужена буквально до двох-трьох питань (їх навіть проблемами назвати не можна): старе важке минуле, клясова боротьба, боротьба за утвердження комунізму і „краса і щастя” сучасної України. Жодного фільму поза цим трафаретом, ми вже не кажемо про національний український фільм,

але фільму широкомаштабних тем, фільму, що порушував би проблему, сказати б, загальнолюдського буття, людинознавчого фільму — нема. Як зібрати всі ті випродуковані і невипродуковані фільми, то можна б було створити один-єдиний фільм „Під московським корупом“, що показував би весь комізм і трагізм системи, яка вганяє народ і його мистецький талант в єдиномосковський соцреалістичний „кафтан“.

Большевицький підхід до науки

Аполітизація в науці — це завжди було небезпечним явищем для большевизму і з цим явищем большевизм боровся і бореться послідовно, всіма способами. Бо аполітична, то значить некомуністична наука — це могила для большевизму.

Тему аполітичності в науці порушив між іншим у своєму романі „Плем'я дужих“ письменник Дмитро Ткач. В другій частині роману „На глибинах“ автор виводить молодого інженера Андрія Осокіна. Про часи його науки в інституті дається таку характеристику:

„... Інші всякою там масовою роботою захоплювались, а він — тільки книжками, тільки наукою — і більш нічим. Хотіли і його якось залучити до участі в стінній газеті, та для чого вона йому потрібна? З стінгазети знань не набереш. Навіть на збори він приходив з книжкою і коли студенти щось обговорювали, гаряче сперечалися й кричали одне на одного, він сидів десь у куточку і ковтав сторінку за сторінкою...”

Здавалося б, що в такому поступуванні героя Ткачового роману ніякого гріха нема. Молода людина захопилася наукою, вона мала здібності і запал до науки, і, нормально беручи, те, що Осокін „ковтав сторінку за сторінкою“ з наукових книжок — це ж наскрізь позитивне явище! Але тому, що Осокін, власне, не займався громадсько-політичною роботою в інституті, хоч він і досяг усе ж диплома гірничого інженера, — письменник Ткачук у винуватості за те змалював свого героя як... неперевіреного егоїста, самолюбця, розпусника, кар'єриста і кого хочете. Він буквально „гандлює“ молодими дівчатами, міняє їх, як рукавички, ставить перед собою великі цілі стати славним і шанованим науковцем (що теж не є ніяким гріхом), але щоб надати і в цьому червоточини в героєвій душі, письменник малює, як Андрій Осокін хотів купити місце аспірантури в інституті ціною любови до нього доньки інститутського професора... З літературного погляду прийом не новий (у Василя Швєця декан інституту хотів був улаштувати в інститут Химу за ціну її любови), — а із змістового погляду це являє собою поширене явище в українській підсовєтській літературі — скомпромітувати людину, яка ухильно чи неприхильно ставиться до політики соврежиму. Тим більше, коли це явище помічається в науці. Це боязнь большевиків випустити з своїх рук науковців. А без них же вони — телепні.

Опера „Назар Стодоля“

Як повідомляє „Радянська культура“ ч. 51 за 28 червня 1959 р., в Києві відбулося 25 червня поширене засідання комісії Спілки композиторів України з участю театральньо-музичних діячів столиці. На засіданні відбулося прослухання і обговорення нової опери „народного артиста СССР“ композитора К. Данькевича „Назар Стодоля“, створеної за однойменною п'єсою Т. Г. Шевченка. Новий твір композитора К. Данькевича дістав високу оцінку музичної громадськості, — повідомляє газета. Ми цьому цілком віримо і це нас радує, що серед великої купи соціалістичного музичного мотлоху українці дістануть оперу, справді гідну на високу оцінку і похвалу. Віримо, бо знаємо ім'я К. Даньченка з його опери „Богдан Хмельницький“ і інших творів, і знаємо справді великий музикальний талант цього видатного українського композитора. Та на це вказує навіть і той ярлик, який Москва причепила Данькевичу — „народний артист СССР“, отже, знову таки привласнила видатне українське ім'я собі, а вона ж за традицією своїх царів-імператорів кого-будь до себе з українських мистців не візьме (згадаймо П. Чайковського, Г. Короленка, М. Гоголя, Рєпіна і ін.).

Вони ликають, а нам не страшно...

Можна було б скласти великі томи з писань на нашій Батьківщині, звернених проти української еміграції та українського націоналізму взагалі. Ось тільки перелік імен, які такою чи такою мірою пописалися на цьому поприщі: Андрій Малишко, Павло Тичина, Любомир Дмитерко, Іван Цюпа, Дереч, Зінич, С. Завгородній, С. Воскресаненко, С. Олійник, Леонід Новиченко, Микола Важан, Дмитро Павличко, Юрій Мельничук, Ростислав Братунь, Іван Немирович, Олександр Богачук, Юрій Смолич і ін. При чому — це ж тільки літератори, не беручи до уваги публіцистів чи прямих енкаведистів. Правда, ми розуміємо, що різні спонуки і різні причини кидають наших земляків на двобій з українською еміграцією. І різні їх форми писання, різний тон, бо ж і різні земляки наші. Одні пишуть з наказу, інші — з вільної чи несвідомої служби Москві, треті (як Мельничук, наприклад) з свого прямого службового обов'язку в енкаведівському кабінеті. Але ось деякі зразки тих писань (до речі, „поетичні“). Іван Немирович у вірші „Відповідь наклепнику“, адресованому нашому шановному Богдану Кравціву, пише:

А ти бездомною совою
Подохнеш десь на купі гною —
Закінчиш свій лакейський путь.
І не заплачуть над тобою...
І собаки кості розгребуть.

Олександр Богачук (до речі, Немирович і Богачук — обом молоді поети, і їм не диво, бо вони ще не бачили московського „смаленого вовка“) вигукує:

Ви кричите, що гине Україна,
Що ви одні спасителі її,
І перед тим стаєте на коліна,
Хто кине мідяка вам, холуї.

Ви кричите, що гине рідна мова,
І на чужій лепечете самі.
Забули вже, як шляхта гонорова,
Ї хотіла вбити у тюрмі...

(Шляхта гонорова хотіла вбити, а Москва таки вбиває. — прим П. К.).

Чи не тому по всіх багнюках світу
Знов закипіла жовтосиня гидь,
Що „самостійні" постолі і світу
Ми віднесли в музей, як тьму століть.

Що? Знов запахло українське сало,
Знов на розбій зовете різний зброд?
Ми знаєм тих, кого нещастя гнало,
І знаєм тих, кого прогнав народ.

(Вірш „Ми пам'ятаєм").

Досить войовничим та бундучним виявляє себе львівський поет Дмитро Павличко, який у вірші „Дружба" пише такі рядки, звернені до української еміграції:

А ви, кати, за жменю мідяків
Знайшли собі за океаном службу
І ще тризуб складаєте з дрібних кусків,
Розбитий об гранітну нашу дружбу...

Що ж — можна на це відповісти одним: московські пси гавкають, значить, ми ідемо.

**

ЖІВ В ІМНЕРЦІ БУДУЮТЬСЯ ПРИВАТНІ ХАТИ

Робітники заводу „Серп і Молот" у Харкові вирішили побудувати собі хати. Районовий виконавчий комітет зажадав від кожного заяв і таких довідок: про заробіток, характеристику з роботи, довідку про сімейний стан, клопотання цехового комітету, випуску з рішення завкому і довідку про посаду. Коли все це було подано, до ініціаторів будови власних хат прийшли облічувачі райвиконкому, а після того від будівельників зажадали декларації, що у них немає нерухомого майна. А за тим прийшли такі ж митарства в банку з кредитами на будову. Коли те все скінчилося, то виявилось, що матеріяли на будову дістати дуже важко. В цих випадках індивідуальне будівництво рятує так зв. універсальний „товкач". Це — окрема порода людей, які постачають промислові товари для підприємств і установ, властиво не постачають, а виривають різними способами необхідні матеріяли в пляновій системі. („Труд" за 15 серпня 1959 р.).

**

ПОЛІТЕХНІЗМ В ПРАКТИЦІ

„Характерною особливістю підготовки шкіл до нинішнього навчального року є широка участь в ній учнів старшокласників, — пише „Радянська Україна" за 15 серпня. „У Луганській області, напр., на спорудженні і ремонті шкіл працювало 300 учнівських бригад. Участь старшокласників і батьків школярів у ре-

З діяльності ООЧСУ

У літньому часі, коли по розпечених міських брукках важко зустріти найближчого друга чи знайомого, бо все поспішає до лісу, в гори, над озера та на морське побережжя, шукаючи від обезвладнюючої духоти порятунку-прохолоди, — могло б здаватися, що суспільна і політична робота є немислимою. А проте, саме в тому мертвому від невиносимої парноти сезону, Головна Управа ООЧСУ розгорнула діяльність, яку сенатор Кенет В. Кітінг у своєму листі до Голови ГУ, проф. І. Вовчука назвав „інтересною та важливою".

Влітку вся праця, зокрема на зовнішньо-політичному відтинку, була пов'язана з національними маніфестаціями, організованими Відділами ООЧСУ у більших скупченнях українського поселення в ЗДА для відзначення 300-річчя славної перемоги України над Москвою під Конотопом, — відкриття совєтської виставки у ньюйоркському Колізеї та — запросини „ката України" відвідати вільну американську землю.

Головна Управа ООЧСУ видала в англійській мові окреме „Звернення і пересторогу до вільного світу", яке розіслано урядовим чинникам у Вашингтоні, сенаторам і конгресменам, нашим приятелям з АБН, пресі, амбасадорам поодиноких держав та всім державним представництвам при Об'єднаних Націях. На маніфестаціях, які уже відбулися при тісній співпраці всіх Організацій Визвольного Фронту у Філядельфії — 14 червня, у Випани для ньюйоркської метрополітальної округи — 28 червня, у Клівленді та Чікаго — 5 липня, у Дітроїті — 19 липня, у Вінгемтоні — 25 липня, у Бофало — 7 і 8 серпня, у Ютиці — 30 серпня, схвалювано відповідні резолюції, які також розіслано усім політичним чинникам разом зі „Зверненням". Відділи ООЧСУ мали своїм завданням цю інформативну роботу провести в стейтовому і місцевому масштабі.

У „Зверненні наведено аналогію між часами гетьмана Івана Виговського і сучасною добою, виказуючи незмінність московської політики підступу та шантажу на протязі довгих століть у відношенні до України й інших народів, які стояли в оборонній війні за свою незалежність від Московії. Ті ж самі методи, які Москва стосувала колись супроти Івана Виговського й Івана Мазепи, вона стосує сьогодні супроти вільного світу. Тому „Звернення" закінчено заявою: „Миру у світі не буде як довго існує большевицько-російська імперія. Ключ до свободи і миру лежить у підтримці змагань поневолених Росією народів і в допомозі у боротьбі за їхню державну незалежність".

У схвалюваних резолюціях запроєтовано проти русифікаційної політики Москви на Україні, проти ма-

монтних і будівельних роботах Закарпатської області дала змогу заощадити більше 2-х мільйонів карбованців державних коштів. Цікаві і відрадіні факти! — пише газета „Р.У.". — Вони свідчать про зміцнення зв'язку школи з життям, про поліпшення трудової підготовки підрастаючого покоління".

сової депортації українців в азійські простори РСФСР та висловлено віру, що Уряд ЗДА, очолюючи боротьбу з комунізмом за свободу людства, знайде відповідні засоби перестерегти московський уряд перед духово-культурним винародовлюванням української нації, проголошеним квітневим законом 1959 р. У резолюціях вказано, що т. зв. міжнародний комунізм є лише маскою для московського імперіалізму, готового до наступу на загарбання світу.

В окремій 12-й точці резолюцій занято також становище і до т. зв. „культурного обміну” і советської виставки в ньюйоркському Колізею, як до чергового облудного маневру Москви приховати правду перед вільним світом про боротьбу уявлених народів проти більшовицько-московського єдинодержавія. Понад 20 тисяч згаданих резолюцій та звернень роздали члени 2-го Відділу ООЧСУ відвідувачам советської виставки. Подібну роботу провели й інші Відділи у своїх місцевостях.

У зв'язку з запросинами Нікити Хрущова з відвідинами у ЗДА Комітет Організацій Українського Визвольного Фронту, видав „Наше звернення до тих, кому дорога свобода”. Український текст цього звернення уже проголошено в українській пресі в ЗДА і закордоном. Англійський текст розсилається знову усім політичним чинникам. Підготовляється акція проти відвідин Хрущова не лише як небажаної в ЗДА особи, але як проти національного душогуба, який повинен відповісти за всі свої злочинства над українським і іншими народами перед міжнародним трибуналом вільного світу. Усі Відділи ООЧСУ готуються відповідно до зустрічі. На громадській нараді 21-го серпня ц. р., на яку прибули численно не лише представники Організацій ньюйоркської метрополітальної округи, але й стейту Коннектикат і Пенсилвенії, вирішено організувати демонстрації в Нью-Йорку проти приїзду Хрущова та у масовому пікетуванні будинку ООН в часі його виступу на нарадах пленуму ООН.

Звернення і резолюції Головної Управи вже знайшли позитивний відгомін серед деяких кіл американського політичного світу. У канцелярії ГУ ООЧСУ зберігаються листи з Білого Дому від Асистента Президента, Вілтона Б. Персона, Екзекутивного Асистента Віцепрезидента, Колгейт С. Прентис, від Місії ЗДА до ООН, Департаменту Внутрішніх Справ, урядових агенцій, губернаторів Нью-Йорку і Нью-Джерзі, мейора міста Ньюарку, ген. Л. Клея, сенаторів і конгресменів — з подякою за надіслані матеріяли.

Сенатор Кенет В. Кітінг з Йорку пише м. ін.:

„Я можу запевнити Вас, що поділяю Ваше невдоволення і Вашу оцінку небезпечної природи міжнародної комуністичної змови. Істотним для усіх нас у вільному світі є те, щоб постійно нагадувати про приховані цілі цієї атеїстичної загрози і у зв'язку з тим, я похвалюю Вас і Вашу Організацію за Ваші мужні зусилля в цьому напрямі. Я також гратулюю Вам за Вашу прекрасну діяльність підтримати духа свободи у шляхетній Україні і за Вашу працю для дня, коли Україна знову відзискає свою незалежність”.

У телеграмі до Відділу ООЧСУ у Бінгемтоні з приводу „Конотопської Ватри” цей самий сенатор, який є

в опозиції до приїзду Хрущова, стверджує, що „ота смілива перемога з-перед 300 років (під Конотопом) повинна нас усіх захопити, щоб ми присвятили себе справі визволення шляхетної України з-під советської тиранії. Ми мусимо всіма можливими засобами запевнити тих, що сьогодні уявлені за залізною заслоною, що вони не є забутими. Ми мусимо дати їм знати, що ми працюємо і молимося, щоб настав день, коли вони стануть вільними, і що до того часу ми повинні безнастанно протиставитись махінаціям міжнародної комуністичної змови одинокою мовою, яку комуністи розуміють — мовою непохитности та сили. Цій великій справі я зобов'язався віддати мої безнастанні зусилля. У кінці ми побідимо і шляхетна Україна ще раз огрієт:ся в соняшних проміннях свободи”.

Сенатор Кліфтон П. Кейс з Нью-Джерзі, дякуючи за звернення і резолюції, у листі з дня 15-го липня пише: „Я щасливий, що я їх одержав. Я знаю, що Ваша організація буде вдоволена, що С. Спільна Рез. III з домаганням призначити Тиждень Поневолених Націй, відійшла вчора до Білого Дому, пройшовши 9-го липня Палату Репрезентантів та 6-го липня Сенат. Було справжнім моїм привілеєм бути ко-спонзором цієї резолюції”.

Сенатор Яків К. Джевїтс з Нью-Йорку прочитав одержані матеріяли „з великим заінтересуванням”. В окремій телеграмі він стверджує, що „Високі аспірації українського народу до державної незалежности в тій добі комуністичної агресії поділяють відважні мільйони серед поневоленних націй і є скрізь респектовані свободолюбними людьми. Прошу бути певними моєї співпраці у цій ніколи негаваноючій боротьбі за індивідуальну гідність і людські права та прийняти мою пошану та привітання для усіх присутніх (на маніфестації)”.

Для сенатора Геррісона А. Віліямса з Нью-Джерзі одержані матеріяли створили „цінну нагоду простудіювати їх та нагадати собі про 300-ліття дійсно визначної перемоги в історії нашої свободи”.

Всі державні мужі, одержавши звернення і пересторогу, відгукнулись теплими листами. Конгресмен Петро В. Родіно з Нью-Джерзі кінчить свого листа теплою заввагою: „Це завжди приємно чути про Вас. І я бажаю знову висловити надію, що настане день, коли нарід України відзискає свою свободу”.

У довшій телеграмі конгресмен Говард В. Робисон з Нью-Йорку пересилає: „Мої найкращі побажання для усіх людей українського походження, які у спадщині одержали багату традицію столітніх змагань за мир і свободу, і які є справедливо гордими на цю спадщину у ті 300-ті роковини перемоги під Конотопом”.

„Велике заінтересування” викликали наші матеріяли в амбасадора Іспанії, Хозе Ма. де Арейлза. З приводу їх амбасадор Філіпін Карлос П. Ромульо пише: „Я завважую, що американці українського походження в обох тих документах підтверджують свою віру в духа людини і що вони глибоко реагують на кожне намагання його придавити чи зломити”. Амбасадор Кореї, Ю. Чан Янг, подякувавши за „Звернення” і резолюції, пише м. ін.: „Чи можу використати цю нагоду, щоб погратулювати Вам і Вашій організації за Ваші невтомні намагання перестерегти аме-

риканську націю і всі свободолюбні народи світу, що найбільша небезпека, яку світ коли небудь знав — агресивний комунізм — постійно загрожує завоювати та уярмити вільні народи світу. Часами відчуваю, що більша частина людей, які живуть в Америці, задобродушні в обличчі комуністичної загрози тому, що вони ніколи не втратили своєї свободи”.

Треба завважити, що велика частина резолюцій, схвалюваних на національних маніфестаціях в ЗДА з приводу 300-ліття перемоги української зброї під Конотопом, увійшла у резолюції X-ої зустрічі українців Канади і Америки, яка відбулася 4, 5 і 6 липня ц. р. в Торонто. Ті резолюції ГУ ЛВУ розіслала домініяльним і провінційним політичним чинникам для їхньої інформації. На маргінесі національних маніфестацій, влаштовуваних у ЗДА з ініціативи ГУ ООЧСУ у 300-річчя Конотопської Перемоги, треба відзначити, що Відділи ООЧСУ, як і інші Організації Визвольного Фронту, беруть активну участь у підготовці Мазепинських святкувань, дбаючи одночасно про те, щоб урочистості знайшли належний відгомін в американському політичному світі та пресі.

-р-к

БІНГЕМТОН НА ПОЛІТИЧНОМУ СТАРТІ

Невеликий 13-ий Відділ у Бінгемтоні і організаційні спроможності його скромні. Проте цього річчю працює, Відділ сміло може бути прикладом Відділам з чисельними інтелектуальними силами та великим провідним активом. Відділ, під керівництвом Управи, на чолі з невтопним головою п. Е. Курилом, залучив до — здавалось би декому — чисто українського свята всю місцеву американську інформативну службу: телевізю, радіо і пресу, які на добрий тиждень перед імпрезою інформували „сіру людину” — американського громадянина, майже кожного дня, про те, що українці відзначатимуть перемогу України над Москвою під Конотопом 1659 року. В англомовних легючках, які роздавано на вулицях Бінгемтону, висловлено обурення з приводу оскаженілого нападу Росії на Україну і сьогоднішньої безоглядної денационалізації советським урядом України. Легючки докладно інформували мешканців цього індустріального американського міста про програму української маніфестації, яка відбулася у суботу 25-го липня ц. р. До активної участі у маніфестації запрошено мейора міста, Джана Дж. Вернса, який поставився до організаторів дуже прихильно і у всьому йшов їм на руку. За його дозволом учасники маніфестації могли безплатно користатися з міської площі для паркування авт та паркувати свої авта у заборонених зонах. Міська поліція була поінформована, що учасники маніфестації в цьому дні є неторкальними, якщо на своїх автах мають наліпку гербу гетьмана Івана Виговського. „Бінгемтон Пресс” уже 16-го липня інформувала населення про запланований виступ на маніфестації заступника голови ГУ ООЧСУ, професора політичної економії на університеті Сітон Гол у Орандж, Н. Дж., Миколи Чировського та про урочистості, які мали відбутися на міській площі перед судовим будинком. На урочисто-

стях мейор міста, п. Вернс мав, згідно з пресовими інформаціями, запалити „смолоскип свободи”, який українські бігці мали штафетою занести на 12-мильовій трасі на площу у Кестл Крік. Згадана газета помістила фотографію українського національного гербу — тризуб та двох бігців з смолоскипом, докладно описуючи заплановані урочистості. Те саме зробив і „Бінгемтон Сан” з 22-го липня. Місцева преса з 26-го липня принесла докладні інформації про перебіг відбутих урочистостей, які почалися виступом оркестри СУМА з Бофало. Майстром церемонії був Іван Ф. Сенецький, адвокат з Джансон Сіті. „Советський Союз — загроза для вільного світу” — було темою промови проф. Чировського, яку він виголосив в англійській мові перед зібраними на центральній міській площі мешканцями Бінгемтону та учасниками маніфестації. Місцевий парох, о. Т. Лазор говорив про „свободу — надію українського та всіх уярмлених народів”. Мейор міста, Вернс, запалюючи смолоскип — символ свободи, палкою промовою закінчив урочистості у місті. Запалений смолоскип підхопили бігці, які понесли його вулицями Бінгемтону в супроводі змоторизованої поліції на трасі довгий на 12 миль на площу у Кестл Крік, де запалено вічний вогонь, відправлено молебін і відбуто маніфестаційні урочистості.

Мистецьку програму вповнили виступи сумівської трубної оркестри з Бофало, під керівництвом п. Грищука, струнна оркестра ЮСУМА і мішаний хор СУМА з Рочестеру під керівництвом п. Вожика, танцювальна група ЮСУМА з Сиракюз, трубна оркестра ЮСУМА з Ютики, танцювальна група молоді з Бінгемтону та мішаний хор з Бінгемтону. Програма була дбайливо підготована, учасники маніфестації сприйняли її з задоволенням та захопленням, зокрема виступи нашої дітвори були зворушуючі.

У політичній частині виступив з промовою в українській мові проф. Чировський, який разом з організаційним референтом ГУ, В. Боровиком, заступав на маніфестаційних урочистостях Головну Управу ООЧСУ. О. Лазор, взяваючи усіх до праці, запалив із вічного вогню смолоскип свободи та доручив ним запалити велику Конотопську Вагру Перемоги, яка довго палахкотіла до пізньої ночі.

Докладно продуманою ініціативою бінгемтонський Відділ ООЧСУ добре застартував та доказав, що можна, розпоряджаючи навіть скромними засобами, при добрій волі зорганізувати українську імпрезу, яка стала предметом зацікавлення всього американського Бінгемтону. І саме викликати позитивне заінтересування світу, серед якого живуть і діють Відділи ООЧСУ, є їх завданням чи не найосновнішим.

-р-к

Управам — членству ООЧСУ, СУМА, Дирекції Українського Дому „Дніпро”, Дирекції — співробітникам радських передач В. Шарвана, Управі кооперативної крамниці „Калина”, Українському Громадянству, яке тепло вітало нас у Бофало, в гарячий день 30-го травня ц. р. — глибока, сердечна подяка.

АНСАМБЛЬ АКТОРІВ ЛЕГКОГО ЖАНРУ

НАШЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО ТИХ, КОМУ ДОРОГА СВОБОДА!

Слава Президентів і Конгресів ЗДА за проголошення Тижня Поневолених Націй! Віримо, що цей благословений почин зміцнить дружбу американського народу з Україною, уярмленою московським більшовизмом, і з іншими поневоленими ним країнами в їхньому змагові з імперсько-більшевицькою тиранією, очоленою Хрущовим.

Нікіта Хрущов — вірний учень Сталіна, і свобода людська несумісна з ним і імперською тиранією, яку він очолює в боротьбі проти ЗДА за підкорення вільного світу.

В ріках крові він утопив Мадярщину, що боролась за незалежність і свободу свого народу. Разом з Сталіном він організував 1933 року голод на Україні, виморивши понад 6.000.000 українців за їхній спротив московській окупації. Виницька трагедія, в якій замордовано тисячі українських селян — діло рук Хрущова.

В кінці другої світової війни цей намісник Сталіна на Україні нечувано жорстокими засобами боровся з Українською Повстанською Армією і з визвольними силами України, здавлюючи національний спротив українського народу більшовицькому тоталітаризмові. Під його керівництвом зліквідовано Українську Греко-Католицьку Церкву після другої світової війни, як в 30-их рр. зліквідовано було Українську Православну Автокефальну Церкву.

Ведучи колоніальну політику Кремлю в Україні, Н. Хрущов безпощадно винищував українське духовництво, письменників, діячів національної культури. А нині, послідовно здійснюючи традиційну політику московського імперіялізму, уряд СРСР, очолений Хрущовим, підступно переводить жорстоку русифікацію національної культури України, стосуючи безприкладний терор проти українського національно-визвольного підпілля.

Чого шукає у вільній Америці кат України, що вибився на провідне становище на мільйонах жертв підкорених Москвою націй?

Не дружби і не миру!

Вірний сподвижник Сталіна надіється своїми баламутними заявами про дружбу з Америкою вбити віру поневолених Москвою націй у підтримку американським народом їхньої боротьби проти комунізму. Своїми відвідами в Америці він хоче захитати єдність вільних країн в боротьбі проти комунізму, яку очолює ЗДА.

Американці!

Не вірте підступним теревенням ката Хрущова про мир і дружбу. Ще місяць тому цей хвастун погрожував, що комунізм опанує Америку. Нині, говорячи про мир і дружбу, Хрущов з своїм штабом готує загарбання Індонезії, а з Берліну — підкорення Європи. Своїми теревеннями про співпрацю з Америкою Хрущов хоче приспати Ваш спротив комунізму і ще більше затиснути обурчі більшевицької тиранії над

поневоленими націями і окупованими Москвою країнами.

Московсько-більшевицька імперія — СРСР на чолі з Хрущовим загрожує ЗДА і людській свободі. Доки існує ця імперія спокою в світі не буде. Не братання з кривобоючим гнобителем націй, а зміцнення національних сил країни в боротьбі за її і всього світу свободу охоронить Америку від агресії московсько-більшевицького імперіялізму.

Свобода неподільна.

Підтримуйте змаг поневолених більшовизмом націй в боротьбі за державну незалежність і людську свободу!

КОМІТЕТ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ В ЗДА

Вересень, 1959 року.

Стотисячний тираж цього Звернення англійською мовою розповсюджено серед американців.

ПРАПРАВНУКИ МАЗЕПИ МАНІФЕСТУЮТЬ ГОТОВІСТЬ ДО НОВОГО КОНТОПУ

Під цим кличем відбувся 8-ий Здвиг СУМА на оселі в Елленвіл і Дітроїті.

Оселя вщерть була заповнена автами 5 і 6 вересня. Народу повно. Розваги і самодіяльні виступи Осередків заповнили програму Здвигу 5-го вересня, що закінчилась Сумівською ватрою. Маніфестаційна частина з дефілядою Осередків відбулася 6-го вересня, після Богослужень. Перед відкриттям її командант Здвигу Л. Футала повідомив про прибуття делегації Крайового З'їзду Братства Дивізійників у ЗДА, що відбувався у ці дні на Союзівці. Вишикувана в лавах сумівська молодь і тисячі учасників Здвигу урочисто привітали достойного генерала Павла Шандрука і членів делегації, що під звуки оркестри з прапорами проходили до трибуни.

Відкриваючи Здвиг, командант запросив представників Церков і центральних організацій до президії. Голова Головної Управи СУМА М. Фурда і почесний голова В. Омельченко коротко окреслили пройдений шлях СУМА за 10 років. Щиро, змістовно і глибоко продумано привітав сумівців і гостей ген. П. Шандрук, висловивши певність, що СУМА, разом з усією українською молоддю, довершать боротьбу за Українську Державу, яку в національній революції започаткувало генералове покоління. Ред. В. Душник, від УККА, висловив признання за працю СУМА і закликав молодь і учасників Здвигу взяти участь в наміченій „зустрічі“ московського „гостя“. Тепло вітали учасників Здвигу: д-р Л. Оргинський, д-р Я. Падох, проф. І. Вовчук, д-р Н. Процик. Привіти з Білого Дому і від визначних мужів ЗДА відчитали члени Команди Здвигу.

Схваленням резолюцій і сумівською дефілядою, в якій взяло участь біля тисячі сумівців, закінчено урочисту частину 8-го Маніфестаційного Здвигу в 10-ту річницю СУМА.

Н. К.

РІЗНЕ

ОЩАСЛИВИЛИ!

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ ПО-МОСКОВСЬКОМУ

В українській пресі не обійшлося без дискусій над дев'ятою точкою квітневої ухвали Верховної Ради УРСР про обрусіння культури і цілої духовости України. Навіть після звернення українських політичних сил не помітно належної акції проти новітнього русифікаційного курсу на Україні. Ми інтерпретували, пізнавали, а обрусителі там своє робили і роблять за квітневою ухвалою, „відповідно до закону ССРСР”.

В ч. 10 „Коммуниста” (теоретичний і політичний орган КПСС) секретар ЦК компартії України С. Черваненко в статті „Тісний зв'язок з життям — запорука успіху ідеологічної праці”, пише:

„На Україні видається багато різної літератури: газет, журналів, підручників — русскою і іншими мовами. В республіці створені всі необхідні умови для навчання дітей рідною мовою (якою? — Ред.). Питання про те — якою мовою будуть навчатися діти в школах вирішують самі батьки і учні. З кожним роком збільшується стремління працюючих і студіюючої молоді до вивчення русскої мови, яка є могутнім засобом до міжнаціонального єднання і зміцнення дружби народів ССРСР, виховання почуття інтернаціоналізму, сприймання скарбу русскої і світової культури. В зв'язку з тим поширюється сітка шкіл з русскою мовою навчання, а також забезпечується всі умови для вивчення і поліпшення якості викладання русскої мови в школах з українською і іншими мовами навчання”.

Сказано ясно. А це робиться, мовляв тому, що

„... український народ на власному досвіді переконався, що в дружбі народів і, перш за все в дружбі з русским народом, його щастя і світле майбутнє. Русский народ своїми ділами завоював загальну пошану і гаряче признання всіх народів країни; він є тою силою, яка цементує їх єдність. Русский народ дає нам яскравий зразок непохитної вірності принципам інтернаціоналізму, приклад беззастережної боротьби за свободу і щастя народів”.

Отак виглядає нинішній „інтернаціоналізм” на московському копилі.

Іншим він не був ні за Леніна, ні за Сталіна. Іншим його хотіли бачити, на горе, деякі людці, дивлячись через малоросійські окуляри.

В другій статті Ш. Рашидов, перший секретар ЦК КП Узбекистану, твердить, що, завоювавши Середню Азію „даризм перетворив її в свою колонію... Більшість національних „окраїн” Росії, а особливо Туркестан, перебували на становищі колоній”. Проте, „не дивлячись на колоніальний режим, прилучення Середньої Азії до Росії стало знаменним і безумовно прогресивною подією в судьбі її народів”. Так трактує офіціоз колоніальну політику царської Росії. Чи можна ж говорити про відсутність історичного зв'язку між зовнішньою політикою большевицької і царської Росії.

Президія Верховної Ради УРСР видала 11 серпня указ „Про заборону утримування худоби в особистій власності громадян, які проживають у містах і робітничих селищах”.

Указ забороняє всім громадянам, що проживають в Києві і обласних центрах та прилеглих до них селищах, тримати продуктивну худобу. Хто до 1-го жовтня ц. р. не продасть худоби державі, у того її буде конфісковано з сплатою власникам вартости худоби, за державними заготівельними цінами. Знаючи, що власники худоби ліквідують її по-своєму, Президія наказала Раді міністрів і Обласним радам трудящим роз'яснити власникам худоби, щоб вони не забивали корів, телиць і іншої продуктивної худоби, а продали державі. Указ цікавий. Видання його мотивується необхідністю „покінчити з примітивним веденням тваринництва міст та прилягаючих до них околиць, що приводить до значного витрачання хліба та інших продовольчих товарів з державних фондів, відвертає робочу силу від продуктивної праці в суспільстві і створює, крім того, антисанітарні умови в містах”. Така мотивація закону.

Указ, як і закон про боротьбу з варенням самогону, є виразним свідомством і показником стану постачання населення міст, а то й цілої економіки країни, що „стрибає” в цій семилітці з соціалізму в комунізм. З указу видно, що держава не забезпечує населення необхідними продуктами постачання, через те якась частина його тримає худобу, очевидно „не продуктивну”. Видно, що й з хлібом не так обильно, коли утримання тієї худоби „приводить до значного витрачання хліба та інших продовольчих товарів”. Коли хто годував рогату худобу продовольчими товарами? Хіба що за першого „стрибка” в комунізм сіно й солома стали „продовольчими товарами”. Можна подумати, що тієї худоби в містах так багато, що утримання її справді відвертає робочу силу від продуктивної праці в суспільстві.

На нашу думку, діло не в хлібі і не в „продовольчих фондах”, бо ними таки рогатої худоби не годують, і не в відтяженні робочої сили, хоч потребу її дуже відчувається в здійсненні семирічних планів. Справа далеко простіша, а то й зовсім проста. Відбираючи худобу, вирощену населенням міст, держава хоче, „наздоганяючи Америку”, збільшити тваринництво в т. зв. всенародньому секторі, в колхозах, а може навіть і в совхозах. Практика не нова, коли стиснутий до мінімуму індивідуальний сектор збільшував поголів'я колхозного тваринництва.

В другій точці указу говориться, що ця заборона буде поширена незабаром і на районні міста та прилеглі до них села. Період розгорнутого будівництва комунізму, як офіційно названо семилітній план, здійснює перший стрибок в комунізм — через конфіскацію худоби.

ПЕРЕСУДЖЕНО

Міжнародній Трибунал в Західній Німеччині розглянув скаргу жертв нацистського режиму і виніс важливе рішення: чотири великих будинки, продані за гітлерівської влади чотирьом чужоземним амбасадам, повернуто жидам — бувшим власникам будинків.

За гітлерівської Німеччини власники продали їх амбасадам Японії, Угорщини, Латвії і Болгарії. На суді амбасади доводили, що куплені будинки згідно з правом екстериторіяльності і за дипломатичним статутом, не можуть і не повинні б відсуджуватись. Але Трибунал, який розглядав цю справу, вирішив повернути будинки власникам, мотивуючи тим, що тодішня продаж не була нормальною, а зроблена під тиском нацистського режиму.

**

НАССЕР ПРО КОМУНІСТІВ

В промові з нагоди 7-ої річниці єгипетської революції і повалення монархії, президент Єгипту Нассер заявив: „Ми з Касемом (президент Іраку, — Ред.) були і є друзями. Становище в Іраку загрозливе, бо там загніздилися комуністи, вони — вороги народу. Мій уряд буде всебічно допомагати Касемові позбутися комуністів. Ні в Сирії, ні в Єгипті, ні в інших країнах арабського світу, — комуністам немає і не повинно бути місця”.

В тій же промові президент Єгипту ствердив, що британський імперіалізм ще й нині загрожує Об'єднаній Арабській Республіці. Боротьба з комунізмом і комуністами не має впливати на відносини Єгипту з СРСР, який виконує всі свої зобов'язання щодо Єгипту, чого не зробили, за словами Нассера, ні Англія, ні ЗДА.

**

„ДРУЖБА” З АБІССІНІЄЮ

Імператор Абіссинії недавно відвідав московське царство. Кремль асигнував 100 мільйонів доларів на економічну допомогу Абіссинії.

Зараз в Москві гостює єпископ Коптської Церкви, Феоділ. Коптська Православна Церква в Абіссинії формально підлегла Коптському патріархові, що перебуває в Каїрі. Російська Православна Церква почала наближати її ще до революції, подарувавши „братній Церкві” образи та великий дзвін. Нині російське православ'я промочує дорогу московському імперіалізму на Схід. Разом з церковним братанням відбувається економічне узалежнення країни від Москви.

БІБЛІОГРАФІЯ

TADEUSZ KATELBACH — ROK ZLYCH WROZB (1943)
— Instytut Literacki, Biblioteka „Kultury” Том XXXVI,
Париж 1959, стор. 215+6.

З цілком природних причин кожна еміграція цікавиться політикою. Є у нас — при всій нашій бідності — кілька людей, що займаються політикою, як такою, цебто одним з найтрудніших мистецтв, яке вимагає студій значно більш, аніж яке-будь інше мистецтво. Опріч історії, політик конче мусить студіювати

такі історичні документи, як мемуаристика. Бо то — жива історія.

Звичайно, не кожні Спогади чи Щоденники до цього надаються. Але ось книжка „сусідського” автора, яку найгарячіше поручив би прочитати передовсім нашим політикам, тим більш, кандидатам на політиків.

Автор „Зловісного Року” — один з небагатьох польських справжніх політичних журналістів, а не дилетантів, як це і у нас, і у поляків є досі недоброю традицією. Мало того, політична журналістика Т. Кательбаха не лише була щільно пов'язана з політикою чинною, а й не раз підготовляла політичну дію або, часом, сама ту політику творила, хоч і за лаштунками, розуміється.

Переповідати зміст книжки — короткі щоденникові нотатки, „розмови з самим собою”, як пише автор, — і не можна, і не варто, бо то був би даремний труд. Вартість тих нотаток не в думках, навіть не в самих фактах, а в тім живім, сейсмографічно-чуйнім відбиванню подій, їх живого ритму, їх атмосфери. Рік бо, що становить тему книжки, то рік 1943, отже рік Тегерану, де поділено було Європу на т. зв. зони окупації і вже тим самим віддано було Москві пів Європи. Автор, стоячи близько польського еміграційного уряду, живо віддає, як той уряд сприймав події і як реагував на них, як сприймало й реагувало також еміграційне суспільство, в умовах еміграції безсиле й неспроможне на свій уряд доцільно впливати. Понадто автор скупю, але вимовно малює також „зовнішній апарат”, що той еміграційний уряд фактично тримав, контролював і направляв.

Книга — дуже повчальна.

Е. М.

3 НОВИХ ВИДАНЬ

Леонід ПОЛТАВА. Нескінчений бій. Поема, 1709—1959. Світлій пам'яті Гетьмана Івана Мазепи. Вид. Крайової Управи СУМ в Канаді, мист. оформлення О. Левицький, стор. 16.

Віра СЕЛЯНСЬКА. Антологія української літератури, 1959 р., Ріо-де-Жанейро, португальською мовою. Розділ поезії упорядкувала Олена Колодій, прозу — Анна Марія Мурісі. Вступна стаття Віри Селянської. Стор. 170.

О. ЗВІЧАЙНА. Страх. Роман у двох томах. Том другий. Українська видавнича спілка, Лондон, 1958. Обкладинка М. Дмитренка. Стор. 420.

Ігор ШАНКОВСЬКИЙ. Квітнева дань. Збірка поезій. В-во „Дніпрова Хвиля”, Мюнхен, 1958, стор. 116.

Федір ОДРАЧ. Півстанок за селом. В-во Юрія Середяка, Буенос Айрес, 1959. Стор. 292. Обкладинка Б. Крюкова.

Українка у вільному світі. — Збірник, виданий у 75-ліття українського жіночого руху і 10-ліття Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, Нью Йорк.

Д-р А. КНЯЖИНСЬКИЙ. Дух нації. Соціологічно-етнопсихологічна студія. Видана Науковим Т-вом ім. Шевченка в ЗДА, Нью Йорк, Філадельфія, Мюнхен, 1959 р. Стор. 192.

О. МАК. Проти переконань. Роман. В-во „Гомін України”, Торонто, 1959 р. Обгортка Мирона Левицького. Стор. 368.